

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Контролисана испорука
као посебна доказна радња**

(мастер рад)

Ментор
Проф. др Саша Кнежевић

Студент
Ивана Ћирић
Број индекса: М012/17-УП

Ниш, 2018.

САДРЖАЈ

УВОД.....	1
I ПОЈАМ, ВРСТЕ И ПРИМЕНА ПОСЕБНИХ ДОКАЗНИХ РАДЊИ.....	2
1.1. Услови примене посебних доказних радњи.....	5
II КРИВИЧНА ДЕЛА У ОДНОСУ НА КОЈА СЕ МОГУ ПРИМЕНИТИ ПОСЕБНЕ ДОКАЗНЕ РАДЊЕ.....	5
2.1. Организовани криминалитет.....	6
2.1.1. Историјски развој организованог криминалитета.....	7
2.1.2. Организовани криминалитет у Републици Србији.....	8
2.1.3. Сузбијање организованог криминалитета.....	10
2.2. Ратни злочини.....	12
III ПОСЕБНЕ ДОКАЗНЕ РАДЊЕ У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ.....	13
3.1. Тајни надзор комуникације.....	14
3.2. Тајно праћење и снимање.....	17
3.3. Симуловани послови.....	18
3.4. Рачунарско претраживање података.....	21
3.5. Прикривени иследник.....	23
IV КОНТРОЛИСАНА ИСПОРУКА КАО ПОСЕБНА ДОКАЗНА РАДЊА.....	26
V КОНТРОЛИСАНА ИСПОРУКА У УПОРЕДНОМ ПРАВУ.....	30
5.1. Црна Гора.....	30
5.2. Босна и Херцеговина.....	32
5.3. Хрватска.....	34
5.4. Македонија.....	36
VI ПОЛИЦИЈА КАО СУБЈЕКТ СПРОВОЂЕЊА КОНТРОЛИСАНЕ ИСПОРУКЕ.....	37
6.1. Управа криминалистичке полиције.....	38
6.2. Сектор унутрашње контроле полиције.....	38
6.3. Одељење за послове безбедности.....	39

VII МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА	39
7.1. Међународна кривичноправна помоћ.....	39
7.2. Међународна полицијска сарадња и сарадња служби безбедности	40
7.3. Међународна кривичноправна помоћ у законодавству Републике Србије.....	41
7.4. Међународна сарадња приликом примене мере контролисане испоруке	43
7.4.1. Европски налог за прикупљање доказа.....	45
VIII ЗАШТИТА И ПОШТОВАЊЕ ПРАВА НА ПРИВАТНОСТ ПРИЛИКОМ СПРОВОЂЕЊА КОНТРОЛИСАНЕ ИСПОРУКЕ.....	46
IX ПРИМЕР КОНТРОЛИСАНЕ ИСПОРУКЕ У САВРЕМЕНОЈ ПРАКСИ.....	47
9.1. Контролисана испорука амфетамина у западној Европи.....	47
ЗАКЉУЧАК	48
ЛИТЕРАТУРА	50
САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ	54
БИОГРАФИЈА	57

УВОД

Редовне методе и технике прикупљања и обезбеђивања доказа чине се недовољним и нецелисходним када се ради о доказивању и сузбијању најтежих кривичних дела. Савремене државе због тога прибегавају новим методама и техникама прикупљања доказа. То су посебне доказне радње, које се често означавају и као специјалне доказне или истражне технике које се састоје у примени посебних техника и средстава ради доказивања најтежих кривичних дела. Карактеристика примене посебних доказних радњи је то што се њима ограничава право на приватност које представља једно од најважнијих људских права. Међутим оне представљају Уставом предвиђено ограничење основних људских права. Управо због ове околности, посебне доказне радње, њихове одлике, услови за њихово предузимање морају бити детаљно уређене законом. Такође, детаљно се уређују како субјекти који их примењују, тако и субјекти према којима се примењују, питања случајног налаза и очувања тајности прикупљених података. Законом о кривичном поступку код нас су предвиђене следеће посебне доказне радње: тајни надзор комуникације, тајно праћење и снимање, симуловани послови, рачунарско претраживање података, контролисана испорука и прикривени иследник.

Предмет овог рада је контролисана испорука као посебна доказна радња. Рад се састоји из једанаест глава, заједно са уводним и закључним разматрањима. У првом делу размотрићемо појам посебних доказних радњи у Републици Србији, њихове карактеристике, као и услове под којима се оне примењују, са освртом на кривична дела у односу на која се примењују. Други део је посвећен посебној доказној радњи „контролисана испорука“ и њеним сагледавањем у упоредном праву. У трећем делу, говорићемо о међународној сарадњи, посебно када се ради о примени посебних доказних радњи и контроли примене ових радњи.

Контролисана испорука је посебна доказна радња коју, за разлику од осталих одобрава тужилац. Њеном применом се прикупљају докази о транспорту незаконитих и сумњивих пошиљки, као и подаци о учесницима у организацији и том транспорту. Чињеница да се посебне доказне радње, па између осталих и контролисана испорука, примењују за расветљавање кривичних дела организованог криминалитета и других посебно тешких

кривичних дела, говори нам о томе колико је појам организованог криминалитета данас озбиљна претња владавини права и стабилности држава уопште, а посебно у земљама у транзицији као што је наша држава.¹

Питање посебних доказних радњи уређено је и на међународном нивоу. Најважнији међународни документи који уређују ову област, између осталих, јесу: Конвенција Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци – Бечка конвенција из 1988. године и Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала – Палермо конвенција из 2000. године.

Циљ овог рада јесте да се посредством постојеће научне и стручне литературе, тумачењем законске регулативе и друге стручне документације, утврди које су то посебне истражне технике које се користе за борбу против кривичних дела организованог криминалитета, да се укаже на значај, делотворност и ефикасност контролисане испоруке као посебне доказне радње при откривању и расветљавању најтежих облика кривичних дела, а пре свега организованог криминалитета. Такође циљ истраживања је да се укаже на правила примене посебне доказне радње „контролисане испоруке“ код нас, као и у упоредном праву и да се укаже на значај доказног материјала прикупљеног овом доказном мером.

I ПОЈАМ, ВРСТЕ И ПРИМЕНА ПОСЕБНИХ ДОКАЗНИХ РАДЊИ

Посебне доказне радње, које се често називају и специјалне доказне технике, као и посебне истражне технике, су радње које се користе у прикупљању доказа који су по природи специфични и примењују се у односу на тешка и озбиљна кривична дела која се тешко доказују и откривају редовним доказним техникама.² Наиме, класичне радње доказивања показале су се неефикасним када су у питању најтежи облици кривичних дела организованог криминала, корупције и других тешких кривичних дела. Управо из тог разлога је дошло до увођења посебних мера, којима надлежни органи обезбеђују

---

¹ А. Минић, Окружни суд у Београду, Билтен 78, стр.85.

² М. Шкулић, Посебне доказне радње; у: Ревивија за криминологију и кривично право, Београд, 2016; стр. 9-10.

ефикасност кривичног гоњења. Те мере се означавају као мере тајног надзора, а користи се и израз посебне истражне технике.³

У нашем важећем законодавству, посебне доказне радње одређене су Закоником о кривичном поступку. Прописане су следеће посебне доказне радње: 1) тајни надзор комуникације осумњиченог; 2) тајно праћење и снимање; 3) симуловани послови; 4) рачунарско претраживање података; 5) контролисана испорука; и 6) прикривени иследник.

Посебне истражне радње су нарочито битне јер се њиховом применом позитивно утиче на ефикасност откривања и доказивања посебно тешких кривичних дела. Међутим, главна карактеристика ових доказних радњи је то што се њиховом применом угрожавају основна људска права лица према којима се примењују. Из тог разлога се прописују општа правила за примену ових радњи, кривична дела за која се примењују, као и услови примене, поступање са доказима, регулишу се и питања случајног налаза и тајности прикупљених података.⁴

Ове посебне доказне радње, најпре су се примењивале само у поступку откривања и доказивања кривичних дела организованог криминалитета, да би се каснијим изменама оквир примене ових радњи проширио на већи број кривичних дела. У важећем законодавству Републике Србије, посебне доказне радње примењују се за кривична дела која су у надлежности специјализованог органа кривичног гоњења, где спадају јавна тужилаштва за организовани криминал и за ратне злочине, као и за кривична дела таксативно набројана у члану 162 ЗКП. Ова јавна тужилаштва, поред учинилаца организованих форми кривичних дела и ратних злочина, гоне и учиниоце системом еnumerације одређених кривичних дела предвиђених Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала. Овде спадају кривична дела: убиство највиших државних представника, тероризам, финансирање тероризма, праће новца, злоупотреба положаја одговорног лица, злоупотреба службеног положаја, злоупотреба у вези са јавном набавком, кривична дела оружане побуне, кривично дело јавно подстицање на извршење терористичких дела, врбовање и обучавање за вршење терористичких дела, употреба смртоносне направе.. Под организованим криминалом се подразумева вршење кривичних дела у следећим условима: а) постојање

---

³ В. Ђурђић, Кривично процесно право – Посебни део, Ниш 2014. стр. 317.

⁴ С. Кнежевић, Кривично процесно право – Општи део, Ниш 2015. стр. 327.

групе од три или више лица, б) група постоји одређено време, в) споразумно деловање групе с циљем вршења једног или више тешких кривичних дела, г) за извршена кривична дела прописана је казна затвора од четири године или тежа казна, д) циљ вршења кривичних дела је стицање, посредно или непосредно финансијске или друге користи. У надлежност Тужилаштва за ратне злочине спадају: а) кривична дела против човечности и других добара заштићених међународним кривичним правом, б) тешка кршења међународног хуманитарног права извршена на територији бивше Југославије од првог јануара 1991. године, и в) кривично дело помоћ учиниоцу после неког од ових кривичних дела.⁵

Поступање са материјалом прикупљеним посебним доказним радњама регулисано је чланом 163 ЗКП. Доказни материјал прикупљен законитом применом ових доказних радњи може се користити у поступку и бити основ судских одлука. Уколико јавни тужилац не покрене поступак у року од 6 месеци од када се упозна са прикупљеним материјалом или изјави да га неће користити или да неће водити поступак против осумњиченог, судија за претходни поступак доноси решење о уништавању прикупљеног доказног материјала. О овоме се обавештава лице према коме је примењена посебна доказна радња, под условом да је у току спровођења мере утврђена његова истовестност и ако то не би угрозило могућност спровођења кривичног поступка.

Још једно питање које је од значаја за примену посебних истражних радњи је питање случајног налаза, тј. како ће се поступити уколико се применом посебних доказних радњи прибаве докази за друго кривично дело а не оно због којег су ове радње одређене. У овом случају, прихваћен је став да ће се овакви докази користити у поступку ако је реч о кривичном делу из круга у закону таксативно набројаних кривичних дела за која се могу одредити посебне доказне радње.⁶

Подаци о предлагању, одлучивању и спровођењу посебних доказних радњи представљају тајне податке, и дужна су да их чувају као тајну сва лица која за њих сазнају.

---

⁵ Ibid.

⁶ М. Радисављевић, П. Ђетковић, Тужилачка истрага регионална кривично процесна законодавства и искуства у примени, Мисије ОЕБС-а; Београд 2014. стр. 168.

1.1. Услови примене посебних доказних радњи

Закоником о кривичном поступку, чланом 161 прописани су услови за примену ових мера. Они се могу разложити на: услов који се односи на врсту кривичног дела, дакле, када је неопходно да постоје основи сумње да је учињено кривично дело из члана 162 ЗКП, и услов који се односи на доказне тешкоће, односно, када се на други начин не могу прикупити докази за кривично гоњење или би њихово прикупљање било знатно отежано. Посебне доказне радње се изузетно могу применити и када постоје основи сумње да се припрема кривично дело из члана 162 ЗКП, а околности случаја указују да се такво кривично дело на други начин не би могло открити, спречити или доказати, или би то изазвало несразмерне тешкоће и велику опасност.⁷ То су материјалноправни услови за њихову примену. Формалноправни услови за примену ових мера јесу: постојање писменог и образложеног предлога јавног тужиоца и доношење образложене наредбе суда, односно судије за претходни поступак. Изузетак представља контролисана испорука, чију примену може наредити Републички јавни тужилац или јавни тужилац посебне надлежности.

II КРИВИЧНА ДЕЛА У ОДНОСУ НА КОЈА СЕ МОГУ ПРИМЕНИТИ ПОСЕБНЕ ДОКАЗНЕ РАДЊЕ

Примена посебних доказних радњи односи се на кривична дела која су у надлежности специјализованих органа кривичног гоњења и за дела таксативно набројана у чл. 162 ЗКП-а. Наиме, тужилаштва посебне надлежности гоне учиниоце кривичних дела организованог криминалитета и ратних злочина, као и системом енумерације одређених кривичних дела, која су предвиђена Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала. У кривична дала одређена системом енумерације се убрајају: убиство највиших државних представника, тероризам, финансирање тероризма, терористичко удруживање, кривична дела против државних органа и против правосуђа, прање новца, злоупотреба положаја одговорног лица, злоупотреба службеног положаја.

---

⁷ Ibid.

2.1. Организовани криминалитет

Појмом дефинисања организованог криминалитета бави се велики број аутора, који не могу да дођу до општеприхваћене дефиниције овог појма, тако да се може рећи да постоји онолико дефиниција колико и аутора који се њима баве. Међутим, и поред тога, суштина појма организованог криминалитета је иста. Према томе, може се рећи да се под организованим криминалитетом подразумева активност криминалних група или организација, чији је циљ противзаконито обављање послова, тј. вршење кривичних дела у циљу стицања профита или превласти у одређеним областима друштвеног живота.⁸ Кад кажемо „организовани криминалитет“, углавном мислимо на организовану групу људи која обавља криминалну активност. Унутар те активности постији хијерархија, строга дисциплина, разрађена стратегија и тактика, све у циљу прикривања криминалног деловања и избегавања казне. Управо из ових разлога је државним органима отежано да раде на расветљавању ових кривичних дела организованог криминалитета, као и њихових учинилаца, да откривају доказе и раде на сузбијању ових тешких кривичних дела.

Да организовани криминалитет постоји у једној средини (локалној заједници), можемо закључити на основу следећих индиција: 1) лица која немају легалне приходе живе на „високој нози“ нпр. поседују луксузне аутомобиле, куће, троше велике количине новца, 2) дешавају се физички напади који се не пријављују полицији, 3) дешавају се убиства, подметање експлозива под возила, у станове и локале, 4) у локалној заједници расте наркоманија, проституција, 5) пресуде наркодилерима су симболичке нпр. изричу им се условне осуде или благе затворске казне итд.⁹ Опасности овог типа криминалитета могу се сагледати кроз криминалне активности којима се баве организоване криминалне групе (нпр. трговина људима, кријумчарење, прање новца, трговина опојним дрогама итд.), а такође и у његовом елементу организованости, који за собом повлачи веће могућности у планирању и припремању кривичних дела, као и већу ангажованост и више средстава која се користе у криминалним активностима.¹⁰

---

⁸ Институт за право и финансије, преузето 10.09.2018. <http://ipf.rs/organizovani-kriminal/>

⁹ Б. Симоновић, Криминалистика, Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, Крагујевац, 2012, стр. 623.

¹⁰ Н. Лукић, Сузбијање организованог криминалитета-Компаративни приступ, Правни факултет Универзитета у Београду, 2014, стр. 9.

У домаћој и страниј, стручној и научној литератури постоје различита схватања појма и појавних облика организованог криминалитета, која треба сагледати и анализирати како би се могао ближе одредити његов садржај и битна суштинска обележја. Међутим, без обзира на бројну литературу која се односи на ову појаву, мође се рећи да још увек не постоји општеприхваћено, јединствено схватање појма организованог криминалитета. Основни проблем се односи на прецизност садржаја термина „организовани“, који може имати више значења. У том смислу често се под истим појмом сврстава и организована криминална група, организовано криминално удружење или организација, све до типа класичне мафије.¹¹

Законик о кривичном поступку Републике Србије из 2011. године, као и претходни ЗКП из 2001. године, организовани криминал дефинишу на истоветан начин, и то као вршење кривичних дела од стране организоване криминалне групе, или њених чланова. Поред одређења овог појма, исти садрже и законско одређење организоване криминалне групе, као групе од три или више лица, која постоји одређено време и делује споразумно, у циљу вршења једног или више кривичних дела за које је прописана казна затвора од четири године или тежа казна, ради непосредног или посредног стицања финансијске или друге користи. Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала корупције и других посебно тешких кривичних дела даје идентичне дефиниције организованог криминалитета и организоване криминалне групе.¹²

2.1.1. Историјски развој организованог криминалитета

Организовани криминалитет као негативна друштвена појава, јавља се у најранијем периоду постојања људске цивилизације. Припадници криминалних група су се удруживали ради стицања профита и обезбеђења егзистенцијалне сигурности на дуже стазе. Појам „организовано криминално деловање“ који се користи када постоји одређен број лица који су организовани како би вршили кривична дела, почео је да се употребљава

---

¹¹ М. Бошковић, З. Скакавац, Организовани криминалитет - Карактеристике и појавни облици, Факултет за Правне и Пословне студије, Нови Сад, стр. 21-22.

¹² В. Вучинић, Организовани криминалитет, корупција и друга посебно тешка кривична дела доказивање, Пословни биро, Београд, 2015, стр.13.

још почетком 18. века у Енглеској, када је криминална активност једне банде управо тако названа.¹³ Ради се о банди коју је предводио Jonathan Wild. Припадници те банде најпре су крали ствари, које је њихов „газда“ касније „проналазио“ и враћао власницима уз велику накнаду, а у супротном их је продавао у Холандији, Белгији, Енглеској, Француској и другим земљама. У то време Wild је био под заштитом краља Џорџа I, и тек након његове смрти Wild је оптужен и обешен 1725. године. Након криминалне делатности ове банде, која је била подржана од стране највише власти и обављала своје активности као бизнис, настао назив „организовани криминалитет“.¹⁴

У Европи, организовани криминалитет се најпре јавио у Италији и то крајем 19. века, у организационим облицима мафије, које су своју активност између два рата пренеле и на територију САД. Већ почетком 20. века јављају се и сличности криминалних организација, са легитимним пословним организацијама. Та сличност се посебно односила на њихову структуру нпр. извршне органе, рачуноводство, помоћно особље итд. Када се говори о историји организоване криминалне делатности уопште, онда је несумњиво реч о мафији, која чини термиолошки синоним за све видове криминалног организовања.¹⁵

2.1.2. Организовани криминалитет у Републици Србији

Организовани криминалитет у Републици Србији је појава новијег датума. На појаву овог феномена може се рећи да су имали утицаја многи фактори а пре свега, ратови вођени на простору бивше Југославије, економске санкције међународне заједнице, инфлација, односно хиперинфлација у појединим периодима, приватизација друштвене својине, смањење производње и понуде производа, смањење кредитабилности банака и др. Организовани криминал је нелегална делатност која омогућава огромну зараду, која је и главни мотив удруживања у криминалне групе. Припадници ових група најчешће имају вођу, који то постаје захваљујући његовим способностима, специјализацији.. Положај осталих чланова зависи од воље вође, као надређеног, а међусобни односи се регулишу

---

¹³ В. Јовић, Организовани криминалитет и његово сузбијање, Институт за упоредно право, Београд, стр.14.

¹⁴ Ђ. Игњатовић, Организовани криминалитет, Београд, Полицијска академија, Београд, 1998, стр. 13-22.

¹⁵ М. Бошковић, З. Скакавац, *op. cit.* стр. 22.

силом или подмићивањем. Криминална група има ограничен број чланова а по потреби њима помажу и спољни сарадници. Да би неко постао члан групе, мора да испуњава одређене услове, нпр: да буде спремни да дуготрајно обавља криминалну делатност, да обавља задатке, да буде поуздани и лојалан групи итд. Они морају да имају и посебне способности и вештине, а поред тога и неког ко ће их препоручити и „увући“ у криминалну групу и гарантовати за њих. Неке организације чланство базирају искључиво на породичним везама, док неке повезује раса, националност или друштвени статус.

Када говоримо о организованом криминалу, можемо рећи да се не ради само о посебној врсти кривичних дела, већ је у питању један сложен облик делинквентног понашања које крши основна начела демократског уређења. „Криминалци“ не само да желе да постигну материјалну корист, већ желе и друштвену моћ и успостављање паралелног система друштвеног уређења, који представља конкуренцију државној власти.¹⁶

Организовани криминал има своја начела која се темеље на насиљу и жртвама. Он обухвата разне активности, које могу бити и легалне и нелегалне. У области легалних активности убрајају се најпре забрањене игре на срећу, проституција, насиље, трговина опојним дрогама, трговина оружјем, белим робљем, уметнинама, украденим аутомобилима, радиоактивним материјама.. За ову врсту криминалне активности карактеристично је то што постоји већи ризик, а самим тим и већа добит. Када су у питању легалне активности, оне се срећу у различитим областима пословања, као што су угоститељство, грађевинарство, банкарство, трговина, производња, итд. Нека криминална удружења делају искључиво у илегалном сектору, док се код других делатност шири и захвата обе стране ради остваривања што веће добити.¹⁷ Многе криминалне организације, настоје да остваре одређену везу са државом и њеним органима ради остваривања што већег профита и моћи. Неке криминалне групе и кланови све више подсећају на типично мафијашко деловање сицилијанске *Cosa Nostre*, напуљанске *Camorra*, али и на деловање кинеских тријада или јапанских јакуза. На пример, оружани обрачуни у српском подземљу, борба за преузимањем криминалне власти на одређеном подручју, ликвидације

---

¹⁶ М. Грубач, Организовани криминал у Србији као појава новијег времена; у: Борба против организованог криминала у Србији – од постојећег законодавства до свеобухватног предлога реформе, Београд, 2008, стр. 33-33.

¹⁷ М. Цветковић, Д. Благојевић, Одговор државе на савремени транснационални организован криминал; у: Супротстављање савременом организованом криминалу и тероризму, Управа за међународну полицијску сарадњу, Београд, Криминалистичко – полицијска академија Београд, 2013, стр. 179.

супарничких група и појединаца класичним добро организованим „сачекушама“, отмице и слично, кулминирали су последњих десетак година. Овакво стање је посебно запажено у Београду, који је и иначе за организовани криминалитет најинтересантнији по много чему, али се појава све више испољава и у другим градовима Србије, пре свега у Новом Саду и Нишу. Тако се на пример у Београду стварају бројни и изузетно опасни мафијашки кланови и криминалне групе као што су сурчински, земунски, раковачки, бежанијски или кланови са Звездаре, Новог Београда, фудбалска мафија, просветна мафија и слично. Уосталом стицање енормног профита и борба за моћ и превласт на српском асфалту, кључни су циљеви свих тих мафијашких кланова и група.¹⁸

2.1.3. Сузбијање организованог криминалитета

Организовани криминалитет доводи у опасност како појединца, тако и државу у целини и уопште међународну заједницу, на националном и међународном плану. Органи који се баве сузбијањем злочина широм света слажу се да је организовани криминалитет у порасту и да представља највећу претњу за интернационални поредак. Организовани криминалитет као појава ствара нужну потребу адекватне реакције државе и надлежних институција, да реагују у циљу његовог сузбијања применом правних, политичких, економских, и других законом прописаних мера. Који ће вид реакције и методе сузбијања држава и њене институције конкретно да примене, зависи од облика и интензитета испољавања и природе заштитног објекта, односно правно штићеног добра које се криминалитетом повређује или угрожава.¹⁹

У правцу супротстављања организованом криминалитету, многи аутори се слажу да органи кривичног гоњења могу имати већег успеха само уз коришћење техничких средстава, као што су средстава за оптичку и аудио видео опсервацију, при чему се подразумева и постојање специјално обучених стручњака из ове области (полицајаца, аналитичара, тужилаца, судија). Међутим, с обзиром на чињеницу да се овим мерама и радњама специфичним за сузбијање организованог криминала често дубоко задире у зону

---

¹⁸ М. Бошковић, З. Скакавац, стр. 95.

¹⁹ В. Јовић, *op. cit.* стр. 64.

заштићених и гарантованих слобода и права грађана, њихова примена мора бити прецизно подведена под правне норме и у складу са одређеним начелима (легалитета, супсидијаритета, сразмерности и судског надзора). У суштини борба против организованог криминалитета своди се на комбинацију превентивних и репресивних мера.

Превентивне мере служе да се уклоне узроци организованог криминала, односно, отклонити могућност његовог ширења. Најзначајније мере у овом смислу су оне које јачају друштвени морал, али мере економске и социјалне политике, нарочито оне које се односе на незапосленост. Такође, веома је битно да се смањи потражња за услугама организованог криминала, а да би се то постигло потребно је легализовати проституцију, поједине лаке дроге, игре на срећу, и др. Репресивне мере се односе на доношење одређеног кривичног материјалног законодавства, кривичног процесног законодавства и законодавства о посебној организацији органа кривичног гоњења.²⁰

Искуство показало да најефикаснију стратегију у сузбијању ове појаве представљају мере препознавања и разарања организованих криминалних структура које полиција предузима у својој проактивној, прикривеној делатности. Ове мере у потпуности остварују свој циљ када се предузимају пре наступања самог опасног стања, односно пре извршења кривичног дела.²¹

Како би се повећала ефикасност супротстављања организованом криминалитету, у већини земаља у свету формирају се и посебни органи за ту сврху. Службеници тих органа су специјализовани, специјално опремљени и поседују посебна законска овлашћења. У Републици Србији, субјекти који су надлежни за сузбијање организованог криминала су из сектора унутрашњих послова, из правосудног система, финансијског и безбедоносно обавештајног система. Овај систем је оформљен Законом о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела.²² На основу поменутог Закона о организованом криминалу основано је специјално тужилаштво за организовани криминал, које је надлежно за поступање у предметима кривичних дела организованог криминалитета. Ради обављања полицијских послова у вези са кривичним делима организованог криминала и другим

---

²⁰ М. Грубач, *op. cit.* стр.40.

²¹ Т. Лукић, Доказне радње у кривичном поступку, Правни факултет, Нови Сад, 2011; стр. 63.

²² „Сл.гласник РС“, бр.42/2002, 27/2003, 39/2003, 67/2003, 29/2004, 58/2004, - др. закон, 45/2005, 61/2005, 72/2009, 72/2011, - др. закон и 32/2013. - у даљем тексту - Закон о организованом криминалу.

посебним кривичним делима, у оквиру министарства надлежног за унутрашње послове, основана је и посебна организациона јединица под називом Управа за борбу против организованог криминала која половином 2005. године мења статус и постаје Служба за борбу против организованог криминалитета у оквиру Управе криминалистичке полиције МУП-а Републике Србије.²³ У односу на ову службу руководећу улогу има Тужилац. Такође при Вишем суду у Београду основано је и Посебно одељење (познато јеш и као специјални суд) које је надлежно за вођење кривичних поступака за наведена кривична дела извршена на територији целе Републике Србије, као првостепени суд, док у другом степену одлучује Посебно одељење Апелационог суда у Београду. О сукобу надлежности између ових судова одлучује Врховни касациони суд.²⁴

2.2. Ратни злочини

У теорији постоје различита схватања а самим тим и дефиниције ратних злочина. Некад се појам ратног злочина сагледава у ширем смислу, па ту спада и злочин геноцида и злочин против човечности, а некад се посматра у ужем смислу, када говоримо о убиству, мучењу и другом нехуманом поступању. Можемо рећи да се под ратним злочином подразумева свако кажњиво кршење норми Међународног хуманитарног права које су садржане у међународним уговорима и обичајима.²⁵

У међународном праву ову област регулишу Женевска конвенција из 1949. године и два допунска протокола из 1977. године, а на сличан начин ову област регулише и Кривични законик Србије. Кривична дела за која се може наредити спровођење посебних доказних радњи јесу и она која спадају у надлежност Тужилаштва за ратне злочине. То су следећа кривична дела: геноцид, злочин против човечности, ратни злочин против цивилног становништва, ратни злочин против рањеника и болесника, ратни злочин против ратних заробљеника, организовање и подстицање на извршење геноцида и ратних злочина, употреба недозвољених средстава борбе, недозвољена производња, промет и

---

²³ Служба за борбу против организованог криминала, МУП РС на: [http://www.mup.gov.rs/cms_lat/UKP.nsf/sbpok.h?Open page](http://www.mup.gov.rs/cms_lat/UKP.nsf/sbpok.h?Open+page), доступно 03.01.2016.

²⁴ М. Цветковић, Д. Благојевић, *op.cit.* стр. 187.

²⁵ М. Јовић, Ратни злочини у међународном кривичном законодавству; у: Правне теме, година 3, број 5, стр.166.

држање оружја чија је употреба забрањена, противправно убијање и рањавање непријатеља, противправно одузимање ствари од убијених, повреда парламентарара, сурово поступање са рањеницима, болесницима и ратним заробљеницима, неоправдано одлагање репартијације ратних заробљеника, уништавање културних добара, неспречавање вршења кривичних дела против човечности и других добара заштићених међународним правом, кршење санкција уведених од међународних организација, злоупотреба међународних знакова, агресивни рат, учествовање у рату или оружаном сукобу у страниј држави и организовање учествовања у рату или оружаном сукобу у страниј држави. Такође може се одредити и за кривично дело помоћ учиниоцу у виду помагања да се сакрије учинилац кривичног дела или му прикривањем средстава којим је дело учињено, трагова или на други начин помаже да не буде откривен или ко крије осуђено лице или предузима друге радње којима се иде за тим да се не изврши изречена казна, мера безбедности или да се не примене васпитне мере упућивања у васпитну установу или васпитно-поправни дом и ко пружи помоћ учиниоцу кривичног дела за које је прописана казна затвора преко пет година. Тужилаштво за ратне злочине основано је 1. јула 2003. године усвајањем Закона о организацији и надлежности државних органа у поступку за ратне злочине.

III ПОСЕБНЕ ДОКАЗНЕ РАДЊЕ У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Посебне доказне радње уређене су Закоником о кривичном поступку и то од чл.161 до чл.187 ЗКП, у глави VII под називом „Докази“, у којој су осим посебних доказних радњи уређене и редовне доказне радње: саслушање окривљеног, испитивање сведока, вештачење, увиђај, реконструкција догађаја, исправе као доказ, узимање узорака, провера рачуна и сумњивих трансакција, привремено одузимање предмета и претресање. Прописане су врсте посебних доказних радњи, услови за њихову примену, временско трајање, органи који доносе наредбу о спровођењу радњи и органи који спроводе наредбу, коришћење доказног материјала прикупљеног на овај начин, питање „случајног налаза“, тајност података. Према Закону о кривичном поступку, постоји шест специјалних истражних метода у сузбијању организованог криминала. То су: 1) тајни надзор

комуникације; 2) тајно праћење и снимање; 3) симуловани послови; 4) рачунарско претраживање података; 5) контролисана испорука и 6) прикривени иследник.

3.1. Тајни надзор комуникације

Тајни надзор комуникације је посебна доказна радња која којом се врши надзор и снимање телефонске комуникације, комуникације другим техничким средствима као што су телефакс, интернет, и др., затим, електронска пошта, писма и остале пошिल्ке осумњиченог лица. Ова посебна доказна радња садржи одступање од неповредивости средстава комуникације на одређено време, али искључиво на основу закона и судских одлука, у циљу проналажења учинилаца кривичних дела, као и заштите безбедности Републике Србије.²⁶

Радња се спроводи на основу образложене наредбе судије за претходни поступак која је донета на основу предлога јавног тужиоца. Може се одредити према лицу за које постоје основи сумње да је учинило кривично дело одређено чланом 162 Законика о кривичном поступку, а уколико се на други начин не могу прикупити докази за кривично гоњење или би њихово прикупљање било знатно отежано. Поред кривичних дела одређених чланом 162 Законика о кривичном поступку, ова посебна доказна радња може се, уколико су испуњени општи услови за примену, одредити и за следећа кривична дела: неовлашћено искоришћавање ауторског дела или предмета сродног права (члан 199. Кривичног законика), оштећење рачунарских података и програма (члан 298. став 3. Кривичног законика), рачунарска саботажа (члан 299. Кривичног законика), рачунарска превара (члан 301. став 3 Кривичног законика) и неовлашћени приступ заштићеном рачунару, рачунарској мрежи и електронској обради података (члан 302. Кривичног законика).

Наредба о тајном надзору комуникације у складу са чл.167 ЗКП мора садржати: а) расположиве податке о лицу према којем се тајни надзор комуникације одређује; б) законски назив кривичног дела, означање познатог телефонског броја или адресе осумњиченог, односно телефонског броја или адресе за коју постоје основи сумње да је

---

²⁶ С. Кнежевић, *op.cit.* стр.333.

осумњичени користио; в) разлоге на којима се заснива сумња; г) начин спровођења, обим и трајање посебне доказне радње. Ова посебна доказна радња може трајати три месеца, с тим што се трајање радње може продужити за још три месеца ако је то неопходно ради даљег прикупљања доказа. Уколико се посебна доказна радња спроводи према осумњиченом за кривична дела за која спадају у надлежност јавног тужилаштва посебне надлежности (Тужилаштво за организовани криминал и Тужилаштво за ратне злочине), онда се трајање ове радње може продужити највише још два пута по три месеца. Уколико престану разлози за примену посебне доказне радње, она се мора обуставити. Ако приликом примене ове посебне доказне радње дође до тога да осумњичени има другу адресу или користи други број телефона, орган који спроводи ову радњу прошириће је и на нову адресу, односно нови телефонски број и о томе ће обавестити јавног тужиоца. Након тога ће јавни тужилац поднети предлог судији за претходни поступак да се одобри проширење ове радње, који ће о предлогу одлучити у року од 48 сати и о отме саставити белешку у записнику. Уколико судија за претходни поступак усвоји предлог јавног тужиоца, накнадно ће одобрити проширење тајног надзора комуникације, а ако га одбије, сав материјал који је прикупљен проширењем ове мере ће се уништити и неће се користити у кривичном поступку, сходно чл.169 ст.3 Законика о кривичном поступку.²⁷

Наредбу судије за претходни поступак о спровођењу ове посебне доказне радње извршава полиција, Безбедносно-информативна агенција или Војнобезбедносна агенција. О спровођењу тајног надзора комуникације сачињавају се дневни извештаји који се, заједно са прикупљеним доказима: снимцима комуникације, писмима и другим пошљкама упућеним осумњиченом или пошљкама које он шаље и сл, достављају судији за претходни поступак и јавном тужиоцу на њихов захтев. Уколико се у току спровођења тајног надзора комуникације дође до сазнања да осумњичени користи други телефонски број или адресу, орган који спроводи надзор прошириће надзор и на нови телефонски број или адресу, али мора одмах да обавести јавног тужиоца о томе. Јавни тужилац ће након пријема обавештења одмах поднети предлог да се накнадно одобри проширење тајног надзора комуникације. Одлуку о томе доноси судија за претходни поступак у року од 48 сати од пријема предлога и о томе се саставља белешка у записнику.

---

²⁷ Г. Николић, М. Томовић, Тајни надзор комуникације-Законска регулатива и нека спорна питања; у: Европске интеграције: Правда, слобода и безбедност; Криминалистичко-полицијска академија, Фондација „Ханс Зајдел“, Београд, стр.135-136.

Уколико судија за претходни поступак усвоји предлог јавног тужиоца, онда накнадно одобрава проширење тајног надзора комуникације. Међутим, судија за претходни поступак може одбити предлог за проширење тајне опсервације комуникације осумњиченог, у том случају сав материјал који је прикупљен са нових телефонских бројева или адреса мора бити уништен у складу са чланом 163 Законика о кривичном поступку.

Након завршетка тајног надзора комуникације осумњиченог, орган који је вршио спровођење радње дужан је да судији за претходни поступак достави снимак комуникације, писма и друге пошиљке као посебан извештај. Извештај треба да садржи: а) време почетка и завршетка надзора; б) податке о службеном лицу које је надзор спровело; в) опис примењених техничких средстава; г) број и распложиве податке о лицима обухваћеним надзором; д) као и оцену о сврсисходности и резултатима примене надзора. Према члану 170 ст. 2 Законика о кривичном поступку, судија за претходни поступак ће приликом отварања писама и других пошиљки пазити да се не повреде печати и да се омоти и адресе сачувају. О отварању ће саставити записник. Сав материјал добијеним спровођењем тајног надзора комуникације доставиће се јавном тужиоцу. Јавни тужилац ће одредити да се снимци добијени употребом техничких средстава у целини или делимично препишу и опишу. Сви сачињени снимци или заплећене пошиљке могу се користити у кривичном поступку као доказ, али само уколико су добијени поштовањем законом прописаних материјалноправних и формалноправних услова. У супротном, потребно је донети решење о издвајању записника о незаконито прикупљеним доказима из списка предмета и уништити их након правноснажно окончаног поступка, јер се на тако прикупљеним доказима не може заснивати судска одлука.

Оно што представља предуслов за примену ове посебне доказне радње прописано је у члану 168 ст.2 Законика о кривичном поступку: поштанска, телеграфска и друга предузећа, друштва и лица регистрована за преношење информација дужна су да државном органу који извршава наредбу омогуће спровођење надзора и снимања комуникације и да, уз потврду пријема, предају писма и друге пошиљке.

3.2. Тајно праћење и снимање

Тајно праћење и снимање представља тајну операцију која подразумева визуелно чулно и техничко праћење и снимање лица, предмета, објеката и простора, у циљу откривања, утврђивања, евидентирања и документовања криминалне делатности организованих криминалних група и њихових чланова. Тајно праћење и снимање се може применити уколико су испуњени услови предвиђени чланом 161 ст. 1 и 2 Законика о кривичном поступку. Дакле, потребно је да постоје основи сумње да су учињена прописана тешка кривична дела и да не постоји могућност да се на други начин прикупе докази. Ова мера се спроводи: а) ради откривања контаката или комуникације осумњиченог на јавним местима или местима на којима је приступ ограничен или у просторијама, осим у његовом стану; б) због утврђивања идентитета лица или лоцирања неког лица или ствари. Због уставне гаранције неповредивости стана није допуштено спровести тајно праћење и снимање у стану осумњиченог лица. Тајним праћењем и снимањем ће бити обухваћена она места или просторије за која је вероватно да ће осумњичени у њима бити, као и превозна средства за која је вероватно да ће их осумњичени користити. Предмет ове доказне радње је непосредна усмена комуникација осумњиченог са другим лицима.²⁸

Радња се одређује наредбом судије за претходни поступак, на основу образложеног предлога јавног тужиоца. Наредба судије за претходни поступак према чл.172 ЗКП мора да садржи: а) податке о осумњиченом; б) законски назив кривичног дела; в) разлоге на којима се заснива сумња; г) означавање просторија, места или превозног средства; д) овлашћење за улазак и постављање техничких уређаја за снимање; њ) начин спровођења, обим и трајање ове посебне доказне радње.

Ову посебну доказну радњу извршавају полиција, Безбедносно-информативна агенција или Војнобезбедносна агенција. Тајно праћење и снимање може трајати три месеца, с тим што се, уколико је то неопходно, ради даљег прикупљања доказа може продужити највише за три месеца. Међутим, уколико се ради о кривичним делима за које је посебним законом одређено да поступа јавно тужилаштво посебне надлежности (Тужилаштво за организовани криминал и Тужилаштво за ратне злочине), онда се трајање ове посебне

---

²⁸ С. Кнежевић, *op.cit.* стр.335.

доказне радње може продужити највише још два пута по три месеца. Када престану разлози за примену, мора престати и примена тајног праћења и снимања. За време спровођења тајног праћења и снимања, органи који извршавају наредбу дужни су да у складу са чл.173 ЗКП сачињавају одговарајуће дневне извештаје са свим прикупљеним снимцима, који се достављају судији за претходни поступак и јавном тужиоцу, на њихов захтев.

По завршетку спровођења, орган који је спровео радњу дужан је да судији за претходни поступак достави посебан извештај са свим доказима и прикупљеним снимцима. Извештај треба да садржи: а) време почетка и завршетка надзора; б) податке о службеном лицу које је спровело праћење и снимање; в) опис техничких средстава која су примењена; г) број и расположиве податке о лицима обухваћеним тајним праћењем и снимањем и д) оцену о сврсисходности и резултатима примене тајног праћења и снимања. Сав материјал који је добијен спровођењем тајног надзора и снимања биће достављен јавном тужиоцу.

3.3. Симуловани послови

Посебна доказна радња симуловани послови, састоји се у симулованој куповини, продаји, пружању пословних услуга, као и у симулованом давању и примању мита. Кроз ову посебну доказну радњу омогућава се да иначе нелегална активност постане *ad hoc* легална, али управо због ове специфичности, она никада не сме попримити рутински карактер у раду органа овлашћених да је примењују.²⁹

Радња се може одредити уколико су испуњени материјалноправни и формалноправни услови. Материјалноправни услови односе се на постојање основа сумње да је лице, према коме се одређује спровођење радње учинило дело организованог криминала, међународни злочин или неко од других тешких дела предвиђених чланом 162 ЗКП-а и да се на други начин не могу прикупити докази за кривично гоњење или би њихово прикупљање било знатно отежано. Такође, примена радње може се одредити и према лицу за које постоје основи сумње да припрема извршење неког од наведених кривичних дела, уколико се на

---

²⁹ А. Минић, Специфичности кривичноправног процесуирања кривичних дела организованог криминала; У: Билтен Окружног суда у Београду, бр. 78, Београд 2008; стр. 101.

основу околности утврди да се она не би могла открити, спречити или доказати или би то изазавало несразмерне тешкоће или велику опасност. Формалноправни услови за примену симулованих послова као посебне доказне радње односе се на постојање писменог и образложеног предлога јавног тужиоца и образложене наредбе судије за претходни поступак. Радњу симулованог учествовања у пословима одређује образложеном наредбом судија за претходни поступак на образложени предлог јавног тужиоца. Образложење предлога јавног тужиоца треба да укаже на околности из којих произлази испуњеност општих услова за одређивање посебних доказних радњи и на неопходност предузимања ове доказне радње у конкретном случају. У предлогу се наводе расположиви подаци за осумњиченог и прецизира симулована радња чије одређивање јавни тужилац предлаже.³⁰

Наредба којом судија за претходни поступак одређује спровођење симулованих послова, на основу наредбе јавног тужиоца, према чл.175 ЗКП, садржи: а) податке о сумњиченом; б) законски назив кривичног дела; в) разлоге на којима се заснива сумња; г) начин спровођења, снимања и документовања; д) обим и трајање посебне доказне радње.

Временско трајање симулованих послова као посебне доказне радње ограничено је на три месеца. Трајање радње може се продужити за још три месеца уколико је то неопходно ради даљег прикупљања доказа. Уколико је ова радња одређена због кривичних дела за која поступају јавна тужилаштва посебне надлежности (Јавно тужилаштво за организовани криминал и Јавно тужилаштво за ратне злочине), трајање се може продужити још два пута по три месеца. Наравно, радња се мора прекинути чим престану разлози за њену примену. Симуловане послове могу закључити овлашћена лица полиције, Безбедносноинформативна агенција или Војнобезбедносна агенција, али се извршење ове радње може поверити и неком другом овлашћеном лицу уколико је то неопходно. Службе и овлашћени органи који споводе радњу дужани су да сачињавају дневне извештаје, које са прикупљеним снимцима и доказима достављају судији за претходни поступак и јавном тужиоцу на њихов захтев. Симулована продаја, куповина или пружање услуга радње су које могу имати обележје кривичног дела, док симуловано примање и давање мита јесу кривична дела. Да би спровођење ове радње имало смисла, овлашћено лице које је спроводи мора бити ослобођено од кривичне одговорности. Зато је чланом

---

³⁰ Г. Илић, Правни оквир и пракса примене посебних поступака и мера за тајно прикупљање података у Републици Србији, Београд 2015, стр. 12.

176 ставом 2 ЗКП-а прописано да овлашћено лице које закључује симуловани посао не чини кривично дело, ако је радња коју предузима кривичним законом предвиђена као радња кривичног дела. Међутим ставом 3 истог члана забрањено је и кажњиво подстрекавање другог лица на извршење кривичног дела. Ову одредбу треба разумети тако да овлашћеном лицу није дозвољено да у контакту са осумњиченим подстиче осумњиченог да према њему учини радњу која има обележја кривичног дела (нпр. да нуди мито осумњиченом или да тражи да од њега купи дрогу). Овлашћено лице могло би само да доведе себе у околности у којима би на иницијативу осумњиченог симуловано учествовало у послу. Овако схваћена, поменута одредба искључује иницијални допринос овлашћеног лица да дође до извршења кривичног дела. У том смислу, треба узети у обзир да ни радњом помагања која би била извршена на иницијативу осумњиченог овлашћено лице не би било саучесник у извршењу кривичног дела.³¹

Након спроведене радње органи, тј. овлашћена лица која извршавају наредбу, дужни су да поднесу извештај који достављају судији за претходни поступак. Заједно са извештајем, он доставља и целокупну документацију о предузетој посебној доказној радњи, оптичке, тонске или електронске записе и друге прикупљене доказе. Извештај који овлашћено лице подноси мора да садржи: а) време закључења симулованих послова; б) податке о лицу које је симуловане послове закључило, осим ако је то учинио прикривени иследник; в) опис техничких средстава која су примењена; г) број и расположиве податке о лицима укљученим у закључење симулованих послова. Извештај и сав доказни материјал судија за претходни поступак доставља јавном тужиоцу. Прикупљени доказни материјал се мора уништити и неће се користити уколико: а) јавни тужилац не покрене кривични поступак у року од шест месеци; б) јавни тужилац изјави да неће користити доказни материјал у поступку или в) изјави да неће захтевати покретање кривичног поступка против осумњиченог. У том случају, судија за претходни поступак доноси решење о уништењу материјала у складу са чл.177 ЗКП и сав материјал се уништава искључиво под надзором судије за претходни поступак, о чему се сачињава записник.

Уколико се приликом спровођења ове радње дође до „случајног налаза“, односно прикупе се докази, подаци, снимци и сл, који се односе на неко друго кривично дело, а не на дело због ког је издата наредба или се односе на другог учиниоца, овако прикупљени

---

³¹ Ibid, 12-15.

материјал се не може користити уколико се он односи на кривично дело за које се по закону не може предузети ниједна посебна доказна радња.

Оно што издваја посебну доказну радњу симуловани послови и прикривеног иследника од осталих посебних доказних радњи, јесте то што лица која су овлашћена за њихово спровођење долазе у контакт са лицима за које постоје основи сумње да су учинили одређено кривично дело или за које постоје основи сумње да планирају извршење одређеног кривичног дела. Код симулованих послова овлашћено лице закључује симуловану продају, куповину или пружање пословних услуга или врши симуловано давање или примање мита са лицима за које постоје основи сумње да је извршило одређено кривично дело или планира његово извршење. Прикривени иследник се са промењеним идентитетом инфилтрира у одређене криминалне групе ради прикупљања информација које могу користити за откривање, разјашњење и спречавање кривичних дела и на тај начин он долази у непосредан контакт са припадницима криминалних група, са лицима за које постоје основи сумње да су извршили одређено кривично дело. Међутим, досадашња пракса Тужилаштва за организовани криминал показала је да се у одређивању примене посебне доказне радње закључивања симулованих послова повлачи са собом и ангажовање прикривеног иследника, пре свега ради заштите идентитета и због сигурности лица које је ушло у склапање симулованих послова. До ове праксе дошло се због тога што, уколико би се симуловани послови закључивали на право име и презиме неког физичког лица, то би угрозило физичко лице, јер би због послова који су криминалног карактера касније трпело последице у приватном животу иако је сам симуловани посао закључен на основу одобрења суда и у свему у складу са законом. Тако би лице можда имало потешкоћа да добије кредит од банке или било коју другу услугу.

3.4. Рачунарско претраживање података

Компјутерска обрада података је специјална истражна техника којом се проверавају базе података према одређеним карактеристикама да би се дошло до трагова и сазнања,

који могу да доведу до извршиоца кривичних дела.³² Резултати добијени коришћењем ове мере могу да убрзају откривање извршилаца кривичних дела. Ова посебна доказна радња огледа се у рачунарском претраживању већ обрађених личних и других података и у њиховом упоређивању са подацима који се односе на осумњиченог и кривично дело. Мера рачунарско претраживање података се у највећем броју земаља користи када се ради о кривичном делу организованог криминала и тероризма, међутим, успешно се примењује и код кривичних дела утаје пореза, код илегалног преласка границе, код учешћа у саобраћајним несрећама итд.³³ Услови који се морају испунити да би се ова радња применила предвиђени су чланом 161 ст. 1 и 2 Законика о Кривичном поступку. Овом посебном доказном радњом могу се издвојити и „сравнити“ различите чињенице регистроване у полицијским и осталим базама података и евиденцијама: висина пријављеног пореза, „modus operandi“, проузроковање саобраћајног деликта или саучесништво у саобраћајној несрећи, прелазак границе, легитимисање и друге, које могу убрзати идентификацију извршилаца кривичних дела. На тај начин, издвојено лице улази у круг сумњивих лица за извршење кривичног дела, или га непостојање таквих чињеница, уз низ других разлога, може елиминисати као евентуалног извршиоца кривичног дела. Ова посебна истражна радња означава се као „растер потрага“, а њен назив долази од речи растер, што значи контролно обележје. Позитивна растер потрага користи се за утврђивање круга сумњивих лица, полазећи од одређених регистрованих карактеристика. Негативна растер потрага искључује из даље провере одређено лице које није сумњиво.³⁴

Ову посебну доказну радњу одређује судија за претходни поступак образложеном наредбом, донетом на основу образложеног предлога јавног тужиоца. Према чл.179 ЗКП образложена наредба садржи: а) податке о осумњиченом; б) законски назив кривичног дела; в) опис података које је потребно рачунарски претражити и обрадити; г) значење државног органа дужног да спроведе претрагу тражених података; д) обим и време трајања ове посебне доказне радње.

Наредбу судије за претходни поступак, сходно чл.180 Законика о кривичном поступку, извршава полиција, Безбедносно-информативна агенција, Војнобезбедносна агенција, царинске, пореске или друге службе или други државни орган, односно правно лице које

---

³² Т. Бугарски, Доказне радње у кривичном поступку, Правни факултет Нови Сад, 2014: стр.86.

³³ Т. Бугарски, *op. cit.* стр.87.

³⁴ С. Кнежевић, *op. cit.* стр. 337.

на основу закона врши јавна овлашћења. Рачунарско претраживање података може трајати највише три месеца, а због неопходности даљег прикупљања података може се изузетно продужити још највише два пута у трајању од по три месеца. Спровођење ове посебне доказне радње прекида се чим престану разлози за њену примену.

Након спровођења државни орган, односно правно лице доставља судији за претходни поступак извештај који садржи: податке о времену почетка и завршетка рачунарског претраживања података, податке који су претражени и обрађени, податке о службеном лицу које је спровело посебну доказну радњу, опис примењених техничких средстава, податке о обухваћеним лицима и резултатима примењеног рачунарског претраживања података. Судија за претходни поступак ће извештај доставити јавном тужиоцу.

3.5. Прикривени иследник

Прикривени иследник је припадник полиције који се тајно и са измењеним идентитетом укључује у криминалне групе на одређено време. На тај начин он прикупља информације које су од значаја за откривање и доказивање кривичних дела, а нарочито дела организованог криминалитета.³⁵ Може се рећи да је прикривени иследник нека врста агента који тајно и дискретно прикупља информације о организованим криминалним групама и организованом криминалу уопште, и то тако што се прикључује таквим групама. Карактеристике његовог ангажовања су то што је његов задатак тајан и усмерен на откривање кривичних дела, затим он прикупља податке о већ откривеним делима који ће помоћи да се та кривична дела разјасне и докажу, а такође доприноси спречавању кривичних дела која би чланови организоване криминалне групе иначе извршили.³⁶ Прикривениог иследника као посебну доказну радњу, уколико су испуњени услови одређени законом, одређује судија за претходни поступак на основу образложеног предлога јавног тужиоца. Примењује се ако се на други начин не могу прикупити докази за кривично гоњење или би њихово прикупљање било знатно отежано, док је у случају припремања кривичног дела неопходно да околности случаја указују да се на други начин

---

³⁵ С. Кнежевић, *op.cit.* стр.339.

³⁶ В. Делибашић, Прикривени иследник; у: Журнал за криминалистику и право; стр.83.

кривично дело не би могло открити, спречити или доказати или би то изазвало несразмерне тешкоће или велику опасност. За разлику од других посебних доказних радњи, прикривени иследник може се ангажовати за откривање и гоњење учинилаца кривичног дела организованог криминала или ратних злочина, али не и за откривање и гоњење учинилаца других посебно тешких кривичних дела изван оквира организованог криминала и ратних злочина. Ово ограничење последица је начела супсидијарности.

Наредба судије за претходни поступак мора да садржи: а) податке о лицима и групи према којима се примењује; б) опис могућих кривичних дела; в) начин, обим, место и трајање мере; г) дозволу за употребу техничких средстава за фотографисање, тонско, оптичко или електронско снимање, уколико одређује употреба техничких средстава. Трајање ове посебне доказне радње је најдуже годину дана, с тим што се, уколико је то потребно, трајање радње може продужити за најдуже шест месеци. Трајање радње на образложени предлог јавног тужиоца одређује судија за претходни поступак. Уколико престану разлози за примену ове посебне доказне радње, ангажовање прикривеног иследника престаје. Овде треба напоменти да је у члану 184 ст. 2 ЗКП-а наведено да у наредби (суда) може бити предвиђено да прикривени иследник може употребити техничка средства за фотографисање, као и тонско, оптичко или електронско снимање, дакле нема ограничења као у члану 166 ЗКП-а да снимање може да се врши само кад су у питању телефонски или други разговори коришћењем техничких средстава. То значи да је „озвучење лица“, тј. прикривеног иследника, могуће и ради снимања непосредних вербалних комуникација. Нема ограничења да се примена ових мера од стране прикривеног иследника (тонско, оптичко или електронско снимање) не односи на просторије које нису станови. Дакле, прикривени иследник ове мере може применити не само ради „озвучења просторија“ која није стан, већ и за озвучавање станова уколико је овлашћено ушао у стан и технику за озвучење донео на себи.³⁷

Прикривеног иследника под псеудонимом или шифром одређује министар унутрашњих послова, директор Безбедносно-информативне агенције или директор Војнобезбедносне агенције, односно лице које они овласте. Дакле, прикривени иследник је овлашћено службено лице органа унутрашњих послова, Безбедносноинформативне агенције или

---

³⁷ М. Радисављевић, П. Ђетковић, *op.cit.* стр. 188.

Војнобезбедносне агенције, са промењеним идентитетом, тзв. легендом, а у случају потребе због посебних околности случаја, то може бити и друго лице и страни држављанин. Како би се остварила заштита идентитета ангажованог лица, надлежни органи могу изменити податке у базама података и издати личне исправе са измењеним подацима. На основу чл. 186 ст. 1 Законика о кривичном поступку у току ангажовања прикривени иследник дужан је да подноси периодичне извештаје свом непосредном старешини.

Након завршетка ангажовања старешина доставља извештај судији за претходни поступак извештај и сав прикупљени доказни материјал: фотографије, оптичке снимке, тонске или електронске снимке и друге прикупљене доказе. Сам извештај који подноси треба да садржи: а) време почетка и завршетка ангажовања прикривеног иследника; б) шифру или псеудоним прикривеног иследника; в) опис примењених поступака и техничких средстава; г) податке о лицима обухваћеним посебном доказном радњом; д) опис постигнутих резултата. Судија за претходни поступак извештај и сав доказни материјал доставља јавном тужиоцу.

Оно што је заједничко свим посебним доказним радњама јесте да је приликом спровођења истих, забрањено подстрекавање лица на вршење кривичних дела. Међутим, улога прикривеног иследника је специфична и захтева инфилтрирање и придобијање поверења чланова криминалне групе. Због тога мора да постоји адекватан приступ његовој кривици за кривична дела учињена у току ангажмана, па се вршење кривичних дела у овој ситуацији сматра поступањем у крајњој нужди, што искључује противправност таквог поступања. У САД пракса је да се прикривеном иследнику може дозволити учествовање у вршењу кривичног дела под условом да је то нужно неопходно да би се прикупили докази и корисне информације ради гоњења учинилаца посебно тешких кривичних дела. Лице које има такво овлашћење назива се „агент провокатор“. У теорији, агент провокатор је службеник који подстиче другу особу на извршење кривичног дела или јој помаже у извршењу злочина, како би та особа била ухваћена у извршењу. У правним системима у којима је прихваћен, агент провокатор представља законски дозвољен облик подстицања на вршење кривичних дела. Постоји подела на активну и пасивну провокацију. Активна провокација постоји ако је тајни агент директно укључен у извршењу злочина, док

пасивна провокација постоји ако су прикривени агенти укључени у стварање повољних услова за извршење кривичних дела, али они сами не учествују у извршењу.³⁸

Европски суд за људска права заузео је став да државама није дозвољено да се служе незаконитим доказима, међу којима је и приупаљање доказа од стране ангажованог прикривеног иследника који подстрекава на извршење кривичног дела. Тако прикупљени докази се не могу користити у поступку чак и онда када се због тога може донети ослобађајућа пресуда. То свакако не значи да лице које је учинило кривично дело није одговорно за то кривично дело, већ ако би се против њега прикупили докази на легалан начин, оно би било осуђено, а чињеница да је било подстрекнуто од стране прикривеног иследника била би олакшавајућа околност.³⁹ У кривичном поступку прикривени иследник се изузетно може испитати као сведок, под шифром или псеудонимом. Странкама и браниоцу се не открива истоветност прикривеног иследника, а позивање се врши преко старешине, који својом изјавом потврђује истоветност прикривеног иследника. Можемо рећи да је ово једини случај анонимног сведочења у нашем праву, али се то на неки начин „исправља“ тиме што постоји законска одредба о немогућности заснивања судске одлуке искључиво или у одлучујућој мери на исказу прикривеног иследника.

IV КОНТРОЛИСАНА ИСПОРУКА КАО ПОСЕБНА ДОКАЗНА РАДЊА

Посебна доказна радња, контролисана испорука, прописана је Закоником о кривичном поступку Републике Србије. Предвиђена је Конвенцијом Уједињених нација против транснационалног организованог криминалитета и представља значајну истражну радњу за откривање, разјашњавање и доказивање кривичних дела кријумчарења опојних дрога, оружја, муниције, злата, новца и друге робе. Њеном применом се уз надзор и знање овлашћених органа, дозвољава да незаконите или сумњиве пошиљке уђу, пређу или изађу са територије Републике Србије, и да буду испоручене у нашој земљи. Под незаконитим пошиљкама подразумева се роба и предмети чији је промет забрањен, док се под

---

³⁸ И. Илић, *Agent provocateur-yes or no?*; у: Међународни научни скуп „Дани Арчибалда Рајса“, Тематски зборник радова међународног значаја; Криминалистичко-полицијска академија; Београд, 2011; стр.391-394.

³⁹ В. Делибашић, *op.cit.* стр.90.

сумњивим пошиљкама подразумева транспорт робе или предмета који нису наведени у званичној документацији. Контролисана испорука представља посебан облик међународне правне помоћи у кривичним стварима у области сузбијања одређених облика криминала који имају прекогранични карактер и спадају у транснационални криминал.⁴⁰ Може се рећи да је контролисана испорука „дозвола“ да недозвољене пошиљке уђу, пређу или изађу са територије једне или више земаља ради идентификације и хапшења припадника криминалне групе. Циљ је да се приђе што више врху „пирамиде“ криминалне групе, и због тога се и хапшење извршилаца и заплена робе одлажу. На тај начин се већ постојећа знања о недозвољеном транспорту и учиниоцима продубљују и употпуњују, што доводи до тога да се сви учесници ухапсе и казне.⁴¹ Наиме, у оквиру организованог криминалног миљеа постоји добра организација између чланова криминалне групе, па је тако главне организаторе и тзв. шефове тешко открити и повезати их са пословима саме криминалне групе. Примера ради, када је у питању међународно кријумчарење дроге најчешће долази до откривања учесника групе који су само „курири“ али не и главних актера.

Ово је једина посебна доказна радња која се не одређује наредбом суда већ наредбом Републичког јавног тужиоца, јавног тужиоца за организовани криминал или јавног тужиоца за ратне злочине. Контролисана испорука се може применити ако су испуњени материјалноправни услови. Према законнику о кривичном поступку из 2001. године, материјални услов за примену ове мере био је да откривање и лишење слободе учинилаца посебних кривичних дела на други начин не би било могуће или би то било знатно отежано. Закоником о кривичном поступку из 2011. године, проширен је оквир примене овде посебне доказне радње, па се она може применити, осим у овом случају и ако постоје основи сумње да се припрема неко кривично дело из члана 162 ЗКП, а околности случаја указују да се оно на други начин не би могло открити, спречити или доказати, или би то изазвало несразмерне тешкоће или велику опасност.

Ову меру спроводи полиција, али и други државни орган који одреди Републички јавни тужилац, односно јавни тужилац посебне надлежности. У САД, Италији и Немачкој, ову меру одобравају начелници полиције одређеног ранга. Мера се спроводи уз узајамну помоћ и сагласност надлежних органа заинтересованих држава, а на основу међународних

---

⁴⁰ М. Радисављевић, П. Ћетковић, *op.cit.* стр.185.

⁴¹ В. Ђурђић, *Кривично процесно право – Посебни део*, Ниш 2006; стр. 249.

уговора. Сходно томе, можемо закључити да је контролисана испорука један облик међународне правне помоћи у кривичним стварима. Наиме, илегални транспорт се може вршити у границама једне државе, и тада се контролисана испорука спроводи од стране националних надлежних органа. Међутим, кријумчарење дроге, крадених аутомобила, оружја, и сл. чешће се врши из једне земље у другу, где је неопходна међународна сарадња.

Након спровођења ове мере, орган коме је било поверено њено спровођење, дужан је да јавном тужиоцу достави извештај, који треба да садржи: податке о времену почетка и окончања мере, податке о службеном лицу које је извршило радњу, опис примењених техничких средстава, податке о лицима обухваћеним овом радњом, и податке о резултатима ове посебне доказне радње.

Упоредо са овом посебном радњом, често се, ради повећања ефикасности кривичног гоњења, одређује и посебна доказна радња тајног праћења и снимања и тајног надзора комуникације осумњиченог. У ту сврху, користе се камере за надзор које се постављају на возилу, или друге савремене технике.⁴²

Контролисана испорука као посебна доказна радња, је веома значајна. Међутим, може се јавити проблем током примене надзираног превоза и испоруке предмета кривичног дела јер се она примењује како на лица за која постоје основи сумње да су извршила кривично дело из чл. 162 Законика о кривичном поступку, тако и изузетно према лицима за које се сумња да припремају неко од наведених дела, а у конкретном случају је немогуће да се идентификује лице које шаље или прима предмет испоруке. За овај проблем, решење је да се у закону пропише да, уколико не постоји могућност идентификације лица које је извршило кривично дело, да се контролисана испорука као посебна доказна радња примењује према предмету кривичног дела.

Када се говори о овој мери, постоји дилема да ли предмет ове мере могу бити само дрога и психоактивне супстанце или и други предмети. Посматрано са становишта Конвенције Уједињених нација против незаконитог промета опојних дрога и психотропних супстанци, ова мера се примењује само када се ради о кријумчарењу опојних дрога и психотропинх супстанци, али не и када се ради о другим предметима. Међутим, није правило да се ради само о дрогама, већ се контролисана испорука

---

⁴² Г. Бошковић, Организовани криминал, Београд 2011. стр. 235

примењује и када је у питању транспорт новца, оружја и муниције. Овакав став заузео је и наш ЗКП.

Иначе, контролисане испоруке се могу поделити на оне које се примењују на територији више држава и оне које се примењују на територији једне државе. У случају када примена контролисане испоруке обухвата више земаља, оне се даље могу поделити на: а) оне које проистичу из домаће земље а крајње одредиште им је у другој земљи; б) оне које проистичу из друге земље, а крајње одредиште им је у нашој земљи; и в) оне које проистичу из друге земље, пролазе кроз нашу земљу, а крајње одредиште им је у некој трећој земљи.⁴³ Оно што је ново у нашем Законику о кривичном поступку у односу на раније законске прописе је то што је у чл.181 ст. 1 тач. 1 предвиђена могућност контролисане испоруке за пошиљке које су испоручене у Републици Србији.

Наша држава може да иницира међународну контролисану испоруку, и тада се могу јавити две различите ситуације: 1) када се током царинског прегледа пронађе сумњива пошиљка која се налази у терету или уз терет чије је крајње одредиште ван наше земље, и 2) када информатор или прикривени иследник непосредно учествују у превозу сумњиве пошиљке током контролисане испоруке.

Контрола незаконитог транспорта може се остварити на различите начине, у зависности од превозног средства којим се реализује транспорт и фактичких могућности за његово надгледање у сваком конкретном случају. Тако надзор може да спроводи прикривени иследник (тајни агент) инфилтриран у криминалну групу, који полицијским органима саопштава правац његовог кретања, али и лица која га реализују. Међутим, надзор и праћење могу се остварити и применом савремених техничких средстава за оријентацију и позиционирање (GPS – глобални систем позиционирања), односно сателитско праћење и навигацију.⁴⁴

Да би се на граничним прелазима реализовао прихват објеката и пошиљки, неопходна је међусобна комуникација између тимова за тајно праћење, оперативаца и тужилаца и то са обе стране границе. Приликом преласка границе је веома важно документовати (видеом или фотографијом) пролазак возила, односно његов улазак на територију земље чији припадници полиције врше прихват објекта или пошиљке. Приликом фотографисања или

---

⁴³ Т. Бугарски, *op cit*, стр.85.

⁴⁴ Ж. Нинчић, Контролисана испорука као метод супротстављања организованом криминалу; у: Безбједност-Полиција-Грађани; стр.186.

снимања, важно је обухватити неки важан орјентир као што је назив граничног прелаза или наплатне рампе, датум и време, регистарске ознаке возила итд. Када се пошиљка превози возилом, биће праћена возилима учесника ове тајне операције. Међутим, када објекти који превозе пошиљке успут праве паузе на бензинским пумпама или у насељеним местима, и када објекат напусти возило, тада он мора бити праћен од стране службеника ангажованих за тзв. пешачку пратњу. Веома је важно да објекат стално буде под пратњом јер може доћи до ситуације да део или целу пошиљку узме неко други и другим превозним средством је одвезе до крајње дестинације. Приликом тајне операције контролисане испоруке, учествује велики број људи, укључујући и припаднике стране полиције и царине, чиме се увећава комуникација између учесника, а самим тим долази до повећаног ризика за откривање ове радње. Зато је код спровођења ове специјалне доказне радње потребно поштовати начело чувања службене тајне.⁴⁵

V КОНТРОЛИСАНА ИСПОРУКА У УПОРЕДНОМ ПРАВУ

5.1. Црна Гора

Чланом 157 Законика о кривичном поступку Црне Горе предвиђено је да:

1) Ако постоје основи сумње да је неко лице само или у саучесништву са другим извршило, врши или се припрема за вршење кривичних дела за која је предвиђена примена тајног надзора, а на други начин се не могу прикупити докази или би њихово прикупљање захтевало несразмерни ризик или угрожавање живота људи, према тим лицима могу се одредити мере тајног надзора: а) тајни надзор и техничко снимање телефонских разговора, односно друге комуникације која се врши путем средстава за техничку комуникацију на даљину, као и приватних разговора који се обављају у приватним или јавним просторијама или на отвореном; б) тајно фотографисање и

---

⁴⁵ В. Попара, Специфичности поступања јединица за опсервацију приликом реализације контролисане испоруке дроге; у: БЕЗБЕДНОСТ Часопис Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Београд 1/2010; стр.251-253.

визуелно снимање у приваним просторијама; в) тајно праћење и техничко снимање лица и предмета.

2) Ако постоје основи сумње да је неко лице само или у саучесништву са другим извршило, врши или припрема за вршење кривичних дела за која је предвиђена примена мера тајног надзора, а околности случаја указују да ће се са најмање повреда права на приватност прикупити докази, према тим лицима могу се одредити мере тајног надзора: а) симулована куповина предмета или лица и симуловано давање и примање мита; б) праћење превоза и испоруке предмета кривичног дела; в) снимање разговора уз претходно информисање и сагласност једног од учесника разговора и г) ангажовање прикривеног иследника и сарадника.⁴⁶

Набројане посебне доказне радње примењују се за следећа кривична дела: су: а) дела за која се може изрећи казна затвора у трајању од десет година или тежа казна; б) са елементима организованог криминала; в) са елементима корупције и то: праће новца, проузроковање лажног стечаја, злоупотреба процене, примање мита, давање мита, одавање службене тајне, противзаконито посредовање, као и злоупотреба овлашћења у привреди, злоупотреба службеног положаја и превара у служби која је прописана казна затвора од осам година или тежа казна; г) отмица, изнуда, уцена, посредовање у вршењу проституције, приказивање порнографског материјала, зеленаштво, утаја пореза и доприноса, кријумчарење, недозвољено прерађивање, одлагање и складиштење опасних материја, напад на службено лице у вршењу службене дужности, спречавање доказивања, злочиначко удруживање, недозвољено држање оружја и експлозивних материја, недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи; д) против безбедности рачунарских података.

Посебну доказну радњу праћење превоза и испоруке кривичног дела у праву Црне Горе одређује државни тужилац на образложени предлог полиције који треба да садржи: врсту мере, податке о лицу према коме се мера спроводи, разлоге који представљају основе сумње, средства и начин извршења, циљ, обим и трајање мере. Уколоко државни тужилац писану наредбу не изда на време, а постоји опасност од одлагања, посебна доказна радња се може спровести на основу усмене наредбе државног тужиоца или судије за истрагу,

---

⁴⁶ Члан 157 Законика о кривичном поступку Републике Црне Горе, Службени лист, бр. 57/9

међутим, и тада писана наредба мора да буде прибављена у року од 12 сати од издавања усмене наредбе.

Меру праћење превоза и испоруке кривичног дела спроводе полицијски службеници и она траје док трају разлози за њену примену, а најдуже четири месеца, и може се продужити за још три месеца ако за то постоје оправдани разлози.

Ако приликом примене ове мере дође до случајног налаза, поступиће се тако што ће се доказни материјал издвојити и предати државном тужиоцу, и користиће се само за кривична дела за која је предвиђена примена посебних доказних радњи.

5.2. Босна и Херцеговина

Законом о кривичном поступку БиХ одређена су кривична дела за која се могу одредити и применити посебне доказне радње, и то таксативном методом. Она су одређена чланом 117 ЗКП БиХ, и ту спадају следећа кривична дела: а) против интегритета Босне и Херцеговине; б) против човечности и вредности заштићених међународним правом; в) тероризам и г) за дела за која се према закону може изрећи казна затвора од три године или тежа казна.

Чланом 116 ЗКП БиХ, одређено је да се посебне истражне радње могу применити против особе за коју постоје основи сумње да је сама или са другим особама учествовала или учествује у извршењу кривичног дела из члана 117 овог закона, ако се не могу на други начин прибавити докази или би њихово прибављање било повезано са несразмерним тешкоћама. Истим чланом, истражне радње се могу одредити и према особи за коју постоје основи сумње да извршиоцу, односно, од извршиоца кривичног дела из члана 117 овог закона, преноси информације у вези са кривичним делом, односно да извршилац користи нјено средство телекомуникације.

У посебне доказне радње у праву БиХ спадају: а) надзор и техничко снимање телекомуникација; б) приступ компјутерским системима и компјутерско претраживање података; в) надзор и техничко снимање просторија; г) тајно праћење и техничко снимање особа, транспортних средстава и предмета који стоје у вези са њима; д) коришћење прикривених иследника и коришћење информатора; љ) симуловани и контролисани откуп

предмета и симуловано давање откупнине и е) надзирани превоз и испорука предмета кривичног дела.⁴⁷

Посебна доказна радња контролисана испорука у ЗКП БиХ носи назив надзирани пријевоз и испорука кривичног дјела. Овом радњом се откривају учесници кривичних дела која често прелазе националне границе. За ову специјалну истражну радњу се у теорији говори и да је то радња „пропуштања“ из разлога што полиција не реагује одмах, већ у циљу прикупљања што више доказа и откривања поред споредних, и главних актера кривичних дела, тек касније примењује репресивне мере према учиниоцима тих кривичних дела.⁴⁸ Радња се одређује наредбом судије за претходни поступак, на образложени предлог јавног тужиоца. Предлог треба да садржи: податке о особи према којој се радња предузима, снове сумње, разлоге за предузимање радње и остале битне околности које захтевају предузимање радње, навођење назива радње, начин извођења, обим и трајање радње. Ова посебна доказна радња може трајати најдуже до месец дана, а из посебно важних разлога, може се, на предлог јавног тужиоца продужити за још месец дана, с тим да ова мера може трајати укупно најдуже три месеца. Судија за претходни поступак мора писменом наредбом без одлагања обуставити извршење предузетих радњи ако су престали разлози због којих су радње одређене. Наредбу извршава полицијски орган. Приликом спровођења ових мера и радњи, полицијски службеници користе и своја овлашћења која им даје Закон о полицијским службеницима Босне и Херцеговине. Да би реализација ове мере била успешнија, поред ове доказне радње, пожељно је да се користе и друге радње доказивања, као што су: претресање стана, осталих просторија и покретних ствари, претресање особе, наредба за одузимање предмета, привремено одузимање писама, телеграма и других пошиљки, наредба банци или другом правном лицу, наредба оператеру телекомуникација, испитивање осумњиченог, испитивање сведока, вештачење...

Након што је радња спроведена, све информације и податке добијене предузетом радњом, орган који је спровео радњу предаје јавном тужиоцу, који затим подноси писани извештај о спроведеној радњи, судији за претходни поступак. На основу извештаја, судија

---

⁴⁷ Члан 116 Закона о кривичном поступку Републике БиХ, Службени гласник, бр 3/2003, 32/2003 – испр, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - др. закон, 93/2009, 72/2013

⁴⁸ В. Антонић, Д. Митровић, Посебне истражне радње, Модул, Сарајево 2012, стр. 111

за претходни поступак врши контролу да ли је радња спроведена у оквиру његове наредбе. Сви докази који су прикупљени овом радњом, могу се користити у кривичном поступку. Уколико тужилаштво одустане од кривичног гоњења, тј. ако прикупљени подаци нису од значаја за кривични поступак, уништиће се под надзором судије за претходни поступак, који ће о томе сачинити записник. О овим радњама, обавестиће се лице против кога се води поступак. Ако су радње предузете без наредбе судије за претходни поступак или супротно његовој наредби, суд на таквим доказима не може засновати своју одлуку, док се технички снимци, предмети, исправе и други докази прибављени на законом прописан начин могу користити као докази у кривичном поступку.

Што се тиче “случајног налаза”, он је регулисан чланом 120 ЗКП БиХ, у коме стоји да се информације и подаци добијени предузимањем посебних доказних радњи, не могу користити као доказ ако се не односе на кривично дело из члана 117 овог закона.

5.3. Хрватска

Контролисана испорука у Хрватској регулисана је Законом о казненом поступку као и Правилником о начину спровођења посебних доказних радњи. Посебне доказне радње у Републици Хрватској се примењују против особе за коју постоје основи сумње да је сама починила или са другим особама учествовала у кривичном делу, ако се докази кривичног дела не би могли прикупити на други начин или би њихово прикупљање било могуће само уз несразмерне тешкоће.

Законом о кривичном поступку Републике Хрватске, чланом 332 предвиђене су следеће посебне доказне радње: а) надзор и техничко снимање телефонских разговора и других комуникација на даљину; б) пресретање, прикупљање и снимање рачунарских података; в) улазак у просторије ради спровођења надзора и техничко снимање просторија; г) тајно праћење и техничко снимање лица и предмета; д) употреба прикривених иследника и поузданика; ђ) симулована продаја и откуп предмета и симуловано давање и примање

мита; е) пружање симулованих пословних услуга или склапање симулованих правних послова и ж) надзирани превоз и испорука предмета кривичног дела.⁴⁹

Посебна доказна радња контролисана испорука у ЗКП Републике Хрватске носи назив надзирани пријевоз и испорука предмета казненог дјела. Ова мера се састоји у тајном праћењу одређених предмета чији је промет незаконит или илегалан, с разлогом откривања организатора и осталих учесника кривичног дела. Ради се о томе да полиција не реагује одмах по сазнању за учињено кривично дело, већ прикупља доказе о осталим учесницима. Дакле, основна карактеристика ове посебне доказне радње је одложена реакција надлежних органа, јер искључује противправност. Уколико не постоји разлог за примену ове мере, орган мора одмах по сазнању пријавити кривично дело.⁵⁰

Ову меру одређује писаним образложеним налогом судија за истрагу, на писани образложени захтев јавног тужиоца. Налог треба да садржи следеће податке: раположиве податке о особи према којој се посебне доказне радње примењују, чињенице из којих произлази потреба предузимања, рок трајања који мора бити примерен остварењу циља, као и начин, обим и место извођења радње. У закону не стоји да се морају навести идентификациони подаци о лицима према којима се радња предузима већ само подаци који су у том тренутку расположиви, тако да се може закључити да се она може предузети и према непознатим лицима.⁵¹ Ову радњу спроводе полицијски службеници. Радња се спроводи тајно, тако да не угрожава нити разоткрије њену примену. Током њеног извођења, полиција користи одређене техничке уређаје за праћење и надзор, као и уређаје за снимање и пренос аудио и видео записа.⁵² Мера може трајати најдуже до три месеца, а на предлог јавног тужиоца може се продужити за још три месеца ако је то потребно због прикупљања доказа. Судија за истрагу одређује обуставу предузетих радњи ако су престали разлози због којих су радње одређене. Ако је контролисана испорука предузета супротно закону, прикупљени подаци, информације, и други доказни материјал, не може се користити у поступку, док се докази прикупљени у складу са законом могу користити као основ судских одлука.

---

⁴⁹ Закон о кривичном поступку Републике Хрватске, Службени гласник, бр. 145/13

⁵⁰ С. Глушчић, Посебне доказне радње, Полиција и сигурност, број 3, Загреб 2012, стр. 563

⁵¹ Д. Савић, Д. Језерник, Т. Павичић, З. Хитрец, М. Бертина, Примјена посебних доказних радњи према непознатим особама, Полиција и сигурност, Загреб 2013, стр. 431

⁵² Правилник о начину провођења посебних доказних радњи, Народне новине, Загреб 2009.

“Случајни налаз” у праву Републике Хрватске регулисан је чланом 335 ЗКП тако што се прикупљени доказни материјал који упућује на неко друго крвично дело и учиниоца, а не дела за која се по закону примењују посебне доказне радње, доставља Јавном тужиоцу, и може бити коришћен у крвичном поступку за то крвично дело.

5.4. Македонија

Посебне доказне радње у Републици Македонији примениће се уколико је вероватно да ће се на тај начин обезбедити докази који су неопходни за успешно вођење крвичног поступка, а који се на други начин не могу прикупити

Примена посебних доказних радњи у Републици Македонији, предвиђена је на основу члана 253 ЗКП-а за следећа крвична дела: а) крвична дела за која је прописана казна затвора у трајању најмање четири године, ако су почињена од стране организоване групе, банде или другог криминалног удружења; б) крвичног дела убиства, отмице итд и в) крвична дела против државе, човечности и међународног крвичног права из Крвичног закона Македоније.

Посебне доказне радње које су предвиђене у македонском законодавству чланом 252 ЗКП-а су: а) праћење и снимање телефонских и других комуникација на даљину; б) улазак у просторије ради спровођења надзора и техничко снимање просторија; в) тајно праћење или снимање лица и предмета; г) тајни увид и претраживање компјутерског система; д) аутоматско или на други начин претраживање и упоређивање личних података; њ) контролисана испорука; е) ангажовање прикривеног иследника; ж) симуловани послови примања и давања мита; з) симуловани откуп предмета; и) симуловано регистровање правних лица или коришћење правних лица која већ постоје за прикупљање података и ј) отварање банкарског рачуна на који се могу уплаћивати средства која су произашла из крвичног дела.

Посебну доказна радња које се спроводи на основу образложеног налога јавног тужиоца. Спроводи је полиција, која је дужна да након обављене радње достави извештај јавном тужиоцу који га доставља судији за претходни поступак. Такође, у току спровођења мере, полиција на захтев јавног тужиоца мора доставити извештај о току

поступка. Извештај који полиција подноси садржи: време почетка и завршетка спровођења мере, број и идентитет лица обухваћених мером и кратки опис резултата примене мере. Докази који су прикупљени на овај начин, у складу са наредбом, могу се користити у кривичном поступку. Што се тиче трајања мера, оне се одређују на временски период од 4 месеца, с тим што могу бити продужене на још 4 месеца. Ако се постигне сврха, због које је одређено спровођење посебне доказне радње или престану разлози због којих је мера одобрена, орган који је одобрио или предложио спровођење мере дужан је да нареди престанак мере. Уколико се спровођењем ових радњи прикупе докази за кривично дело које није обухваћено наредбом, а на које се такође могу применити посебне доказне радње, радње ће се продужити, а тако прикупљени подаци могу бити коришћени као доказ у кривичном поступку.

VI ПОЛИЦИЈА КАО СУБЈЕКТ СПРОВОЂЕЊА КОНТРОЛИСАНЕ ИСПОРУКЕ

Полиција је орган државне власти који је одговоран за одржавање безбедности у друштву. На основу обавеза које проистичу из закона полиција међу првима реагује на извршено кривично дело, предузима неопходне мере у циљу проналажења и хватања учинилаца, као и обезбеђења доказа за успешно вођење кривичног поступка. Због саме сложености истраге дела организованог криминала и других тешких кривичних дела, од полиције се захтева да у току рада задире у права појединаца на приватност и задире у приватност особа, породични живот, дом и преписку. Далеко више него раније, рад полиције је у данашње време заснован на тајном прикупљању, обради, као и употреби података ради сузбијања безбедносних претњи. У случају да другачија није могуће сузбити, открити и доказати кривично дело она има законску могућност да примењује посебне мере за тајно прикупљање података. У полицији у Србији постоји неколико организационих целина које могу тајно да истражују: Управа криминалистичке полиције, Сектор унутрашње контроле полиције и Одељење за послове безбедности у Кабинету министра унутрашњих послова.

6.1. Управа криминалистичке полиције

Управа криминалистичке полиције задужена је да прати и процењује стање криминалитета на целој територији Србије. Она координира рад подручних полицијских управа на сузбијању криминалитета, пружа им неопходну стручну помоћ. По потреби и сама учествује у расветљавању најсложенијих и најтежих кривичних дела. Управа криминалистичке полиције задужена је за превенцију и сузбијање свих облика криминалитета, такође је и одговорна за стање и организовање послова на откривању и сузбијању свих облика организованог криминала. Управа криминалистичке полиције одговорна је за планирање и организацију благовременог информисања и извештавања. Такође врши координацију рада свих организационих јединица унутар управе, спроводи и организује обавештајне и контраобавештајне послове. Управа криминалистичке полиције надзире и контролише рад основних, унутрашњих, подручних и других организационих јединица МУП-а.⁵³

6.2. Сектор унутрашње контроле полиције

Сектор унутрашње полиције врши контролу рада Полиције и свих запослених у Министарству. Исто тако, контролише заштиту људских и мањинских права и слобода при извршавању службених задатака и примени полицијских овлашћења. Сектор унутрашње полиције врши контролу предузимања мере у складу са законом којим се уређује кривични поступак на откривању и сузбијању кривичних дела корупције и коруптивног понашања. Такође, овај сектор одговоран је за контролу других кривичних дела полицијских службеника и других запослених у Министарству, извршених на раду или у вези са радом.⁵⁴ Припадници Сектора имају право да примењују сва полицијска овлашћења, укључујући и посебне мере за тајно прикупљање података.

---

⁵³ Д. Субошић, Организација и послови полиције, Криминалистичко-полицијска академија, Београд 2010, стр. 75.

⁵⁴ <http://prezentacije.mup.gov.rs/sukp/sukp.htm?OpenPage>

6.3. Одељење за послове безбедности

У оквиру Кабинета министра унутрашњих послова постоји одељење за послове безбедности. Задатак овог одељења је да безбедносно штити МУП и тајне податке МУП-а. Такође, циљ је да се обезбеди сигурност лица, полицијских службеника и одређених објеката. Приликом обављања задатака ово одељење може да примењује оперативне методе које су предвиђене Закоником о кривичном поступку и Законом о полицији, али и посебне мере за тајно прикупљање података. Безбедносна заштита предузима све мере контраобавештајне службе како би спречила терористичке, екстремистичке, обавештајне и друге делатности страних обавештајних служби, организација или лица која су усмерена ка угрожавању министра унутрашњих послова.

VII МЕЂУНАРОДНА САРАДЊА

Борба против најтежих облика кривичних дела, која све више попримају међународни карактер, намеће потребу за све учесталијом међународном сарадњом. Имајући у виду чињеницу да многа кривична дела у себи садрже елемент иностраности, појавио се механизам међународне правне помоћи. Међународна правна помоћ се састоји у пружању правне помоћи правосудних и других надлежних органа једне државе, правосудним и другим надлежним органима друге државе, у вези са извршеним кривичним делима, у циљу откривања, доказивања и кривичног гоњења извршилаца кривичних дела. Међународна сарадња обухвата међународну помоћ у кривичним стварима, полицијску сарадњу и друге облике институционалне сарадње.

7.1. Међународна кривичноправна помоћ

Међународна кривичноправна помоћ се остварује најпре кроз поступање по замолницама правосудних и других државних органа, уступање и преузимање кривичног гоњења окривљених лица, признавање и извршење страних судских одлука, расписивање

међународних потерница и др. Она се остварује на основу билатералних и мултилатералних уговора, споразума о сарадњи и националних прописа који се односе на ову област. Што се тиче конвенција, најзначајнија је Европска конвенција о међусобном пружању правне помоћи у кривичним стварима из 1959. године са додатним протоколима. У националном законодавству најпре се примењују ратификовани међународни уговори и општеприхваћена правила међународног права. Код нас се међународна кривично правна помоћ остварује на основу ратификованих међународних уговора, билатералних споразума и на основу Закона о пружању међународне правне помоћи у кривичним стварима.⁵⁵

7.2. Међународна полицијска сарадња и сарадња служби безбедности

Међународна правна помоћ се одвија и преко полицијске сарадње. Наиме, једна држава се обраћа полицијским органима друге државе, замолницом, којом се тражи обављање одређене радње према одређеном лицу и за конкретно кривично дело, на територији стране државе. Помоћ се најчешће односи на: размену информација, поступање по замолницама, предузимање радњи, пружање техничке помоћи и заједничку оперативну акцију полицијских органа. Међународна полицијска сарадња се остварује преко националних служби безбедности и Интерпола држава чланица, док се судска сарадња остварује преко органа правосуђа. Значајни субјекти у међународној полицијској сарадњи су државе и њихове полицијске службе, затим, шефови влада, министри унутрашњих послова и министри правде, национални бирои Интерпола, официри за везу, Еуропол и посебне специјализоване службе. Оно што је важно у поступку међусобног пружања правне помоћи је поштовање суверенитета, територијалног интегритета и равноправности држава. Србија је 2007. године ратификовала Конвенцију о полицијској сарадњи у Југоисточној Европи, чији је циљ да усклади полицијску сарадњу у Југоисточној Европи и обезбеди примену постојећих стандарда у тој области, а све ради спречавања организованог криминалитета.

---

⁵⁵ Закон о пружању међународне помоћи у кривичним стварима, „Службени гласник РС“, број 20/2009.

Сарадња служби безбедности у борби против криминалитета обично се састоји у размени обавештајних података и резултата аналитичке обраде питања која су у заједничком интересу. Важно је напоменути да иностране службе треба да се обавежу да ће добијене податке чувати и употребљавати сходно правилима која се примењују у земљи која доставља те податке, као и у земљи која те податке добија. У супротном, примењују се законске заштитне мере.

7.3. Међународна кривичноправна помоћ у законодавству Републике Србије

Према међународном уговору прописана су одређена правила према којима се остварује поступак пружања међународне правне помоћи у кривичним стварима. Међутим, када овакав уговор не постоји или када поједина питања нису регулисана уговором, поступак се остварује према Закону о пружању међународне помоћи. Када се деси да поједина питања нису регулисана уговором, онда су норме закона допуњујуће (комплементарне) у односу на правила у мјеђународном уговору.

Правна помоћ у кривичним стварима према Закону о међународној правној помоћи подразумева следеће: изручење осуђеног или окривљеног лица, преузимање кривичног гоњења, уступање кривичног гоњења, извршење кривичне пресуде и друге облике међународне правне помоћи. Домаћи правосудни органи су надлежни за пружање међународне правне помоћи. Међутим, одређене радње у поступку међународне правне помоћи су у надлежности министарства за правосуђе, министарства за спољне, као и министарства за унутрашње послове. За пружање међународне правне помоћи подноси се захтев у виду замолнице која се доставља заједно са преводом на језик замољене државе или на енглески језик оверен од стране судског тумача. Доставља се иностраном органу преко министарства правде или дипломатским путем на захтев државе, а у хитним случајевима доставља се непосредно иностраном правосудном органу или посредством Интерпола. Обавезни елементи замолнице су: назив органа који је сачинио замолницу, назив органа коме је упућена, правни основ за пружање међународне кривичне правне помоћи, идентификација кривичног предмета за који се тражи пружање помоћи, опис радње међународне кривичноправне помоћи и разлог подношења замолнице, лични

подаци лица, подаци о држављанству, својство лица у поступку и други подаци који су од значаја за поступање по замолници.⁵⁶

За пружање међународне правне помоћи законом су прописане и претпоставке за пружање међународне правне помоћи, а то су: да кривично дело за које се захтева пружање међународне правне помоћи представља кривично дело које је по закону Републике Србије, и да за исто кривично дело није правоснажно окончан поступак пред домаћим судом, да извршење кривичне санкције није искључено због застарелости, амнестије или помиловања, да се захтев за пружање међународне правне помоћи не односи на политичко кривично дело, да пружање међународне правне помоћи не повреди безбедност, суверенитет, јавни поредак или друге интересе од значаја за Републику Србију. Такође су, Законом о пружању међународне правне помоћи уређена и одређена општа питања у кривичним стварим, и то: тајност података везано за поступак међународне правне помоћи, питање језика који се користи у поступку пружања међународне кривичноправне помоћи, а то је српски језик, али у случајевима када су у службеној употреби језици националних мањина поступак се води на њиховом језику у складу са Уставом и Законом и трошкови поступка који настану код пружања међународне кривичноправне помоћи, које, уколико законом није другачије прописано, сноси замоњена држава.

Према Закону о међународној правној помоћи у кривичним стварима постоје и остали облици међународно правне помоћи, а то су: саслушање окривљеног, увиђај, испитивање сведока, испитивање вештака, претресање лица, претрес просторија, одузимање предмета, коришћење аудио и видео везе, формирање тимова за истраживање, привремена предаја лица ради испитивања и примена посебних диказних радњи. Ови облици међународно правне помоћи могу се реализовати једино уколико су испуњени услови предвиђени Закоником о кривичном поступку. Такође, да се пред домаћим судом не води кривични поступак због кривичног дела за који се захтева пружање међународне правне помоћи.

---

⁵⁶ Т. Бугарски, *op. cit.* стр.111.

7.4. Међународна сарадња приликом примене мере контролисана испоруке

Међународна сарадња је одлучујући фактор у ефикасном сузбијању организованог криминалитета. Ипак, она се не сме свести на уобичајену правну помоћ, јер су њени ефекти тада слаби, већ сарадња мора бити много садржајнија. Управо је контролисана испорука пример за то. Мере контролисана испоруке, као уосталом и спровођење других специјалних истражних метода и операција међународног карактера, није могуће адекватно припремити и спровести без међународне правне помоћи. За примену мере контролисана испоруке веома су значајни билатерални споразуми између држава, на основу којих се државе потписнице обавезују на примену различитих, углавном прикривених истражних техника, као најефикаснијих у супротстављању савременим формама испољавања организованог криминала. Интерпол је, с циљем олакшавања припрема за спровођење тајних операција, посебно оних у којима учествује више земаља, донео више докумената, чија примена знатно доприноси бржем и лакшем деловању у таквим ситуацијама. Основни су: Употреба прикривених иследника у истрагама кријумчарења дрога (1998) и Интерполов упитник о контролисаним испорукама у Европи (2000).

Када се контролисана испорука примењује на територији двеју или више земаља, потребно је: да држава која почиње операцију контролисана испоруке претходно утврди законске могућности свих држава које треба укључити у операцију за спровођење мере, да се на претпостављеној рути којом ће пролазити недозвољена пошиљка, прикупе дозволе свих земаља укључених у акцију, да земља иницијатор достави сва сазнања и податке који су неопходни за спровођење контролисана испоруке, упознавање земаља учесника са маршрутом надзираног предмета, укључивање царинских служби у операцију, јасно дефинисати начин комуникације пре, за време и по спровођењу контролисана испоруке, утврдити начин достављања докумената неопходних за спровођење мере, уколико у контролисаној испоруци учествује и прикривени иследник, обезбедити неопходну координацију спровођења мера, имајући у виду осетљивост и специфичност употребе прикривеног иследника (начин комуникације, основне податке којима се користи и слично) и заштита тајности података и докумената који се користе у планирању контролисана испоруке. Ово представља само основне елементе плана спровођења мере

контролисане испоруке, док њихова разрада и дефинисање других, битних елемената и детаља зависе од конкретне ситуације, односно сваког појединачног случаја.

У случају када се контролисана испорука примењује у односу на пошиљке које само пролазе преко територије једне државе а држава иницијатор покрене међународну контролисану испоруку, од свих држава за које се претпоставља да ће контролисана испорука пролазити кроз њихово подручје, укључујући и државу која би требало да буде крајње одредиште испоруке, затражиће се учешће у таквој операцији. Држава која започиње такву операцију требало би претходно да утврди законске могућности свих држава које би учествовале у тој операцији и затим да одлучи о могућностима реализације такве акције. Припрема плана за реализацију контролисане испоруке која транзитира преко територије наше земље, а иницирана је од стране друге земље, претпоставља следеће активности: од земље иницијатора затражити налог тужиоца или суда о реализацији те специјалне истражне технике; прибавити писмену сагласност суседне земље да је сагласна са спровођењем контролисане испоруке на свом подручју (по правилу, све сагласности би требало да прикупи земља иницијатор); уколико се зна гранични прелаз кроз који ће контролисана испорука ући у Републику Србију, неопходно је проценити могуће руте и припремити тајно праћење; од земље иницијатора контролисане испоруке, уз почетна сазнања која су неопходна за извршење налога, прибавити регистарску ознаку возила, боју, марку, тип возила (уколико се ради о возилу, а уколико се, на пример, ради о контејнеру – број контејнера и евидентни број пратеће документације), фотографије могућих извршилаца кријумчарења, њихове генералије и др., и уколико у превозу контролисаног предмета учествује прикривени иследник или сарадник полиције друге земље, тражити фотографије тог лица и генералије које користи, као и начин контактирања (уколико је предвиђено) и затражити наредбу за ту специјалну истражну технику.⁵⁷

Уколико се докази прибављени на нашој територији желе користити као доказни материјал у другој земљи потребно је од друге земље тражити Захтев за пружање међународне кривичноправне помоћи у виду међународне замолнице преко надлежних органа (Министарства правде), а у хитним ситуацијама и каналима Интерпола. Докази који могу бити прибављени када контролисана испорука транзитира кроз нашу земљу

---

⁵⁷ В. Попара, *op.cit.* стр.247.

углавном су: писани извештаји, фото и видео документација, аудио записи, транскрипти и фоно записи телефонских разговора (у случајевима када лице које врши транспорт користи услуге домаћег оператера мобилне телефоније) и сл. Земља која организује контролисану испоруку мора доставити све расположиве податке везане за контролисану испоруку, као што су: време извођења операције, правац извођења операције, број људи укључених у операцију, средства која се користе, количина дроге, место полазишта, крајње одредиште и др. По завршетку акције дужна је да извести о реализацији акције и њеној успешности.

7.4.1. Европски налог за прикупљање доказа

Европски налог за прикупљање доказа најзначајнији је инструмент којим се уређује питање прикупљања доказа. Његова израда започета је 2003. године а усвојен је тек 2008. године. Европски налог за прикупљање доказа замењује систем узајамне помоћи у кривичним стварима између држава чланица за добијање предмета података као и докумената која се користе у току кривичног поступка. Налог издаје надлежни орган који одређује држава чланица, и то је суд, или јавни тужилац. Такође, државе чланице одређују надлежне органе за пријем и извршење налога. Држава извршилац налога може у року од 30 дана од дана пријема налога да одбије да изврши налог уколико дело није кривично дело према националном праву, или ако налог није потврђен од стране судије или јавног тужиоца у држави издаваоца налога, уколико постоји имунитет или привилегија по закону државе извршиоца налога, затим ако је кривично дело учињено на територији државе извршиоца налога или ван територије издаваоца налога, или ако би нанело штету националном интересу безбедности и ако је налог непотпун или нетачно састављен. Држава извршилац налога може да задржи доказе у року од 60 дана од дана пријема налога осим у случају да постоји одређени разлози за одлагање. Државе чланице дужне су да обезбеде да све заинтересоване стране имају приступ правним лековима против признавања и извршења ЕЕВ у држави издаваоцу налога.

VIII ЗАШТИТА И ПОШТОВАЊЕ ПРАВА НА ПРИВАТНОСТ ПРИЛИКОМ СПРОВОЂЕЊА КОНТРОЛИСАНЕ ИСПОРУКЕ

Према члану 8. Европске конвенције за заштиту људских права, свако лице има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке. У вршењу овог права, осим ако то није у складу са законом, ради спречавања нереда или криминала, у интересу националне и јавне безбедности или ради спречавања нереда или криминала, јавне власти се неће мешати. Органи кривичног гоњења могу имати успеха приликом супротстављања организованом криминалу, најчешће уз примену специјалних истражних техника, међу којима је и контролисана испорука. Ипак примена контролисане испоруке мора бити правно нормирана и уређена на начин да иде на уштрб грађанских слобода и права само онолико колико је то потребно. У том смислу и Европски суд за људска права истиче да нужност постојања мере контролисане испоруке истовремено не даје државним органима право њихове апсолутне примене, ради чега унутрашњи правни системи морају пронаћи адекватне системе и механизме спречавања евентуалних злоупотреба. Како би се спречиле евентуалне злоупотребе до којих може доћи применом контролисане испоруке, неопходно је да се означи круг лица која подлежу примени ове мере, услови и временско трајање, уништавање добијених доказа у случајевима када не могу послужити у кривичном поступку.⁵⁸ Основно људско право је право на приватност. Поштовање приватности подразумева заштиту лица од самовољног мешања било кога у његову приватност. Такође, обавеза државе је да сваком појединцу обезбеди ово право. Право на приватност и заштиту лица од недозвољеног мешања у приватни живот одређују следећи међународни документи: Универзална декларација о људским правима, Међународни пакт о грађанским и политичким правима и Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода.

У чл.12 Универзалне декларације о људским правима, прописано је да нико не сме бити изложен произвољном мешању у његову приватност, породицу, дом или преписку, нити нападима на част или углед.⁵⁹ Свако лице има право на заштиту закона против оваквог мешања или напада. Право на приватност мора бити уређено законом. Може се

---

⁵⁸ Д.Маринковић, *op cit.* стр. 513.

⁵⁹ М. Младенов, *Заштита права на приватност у пракси Европског суда за људска права*; у: *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 3/2013; стр.577.

злоупотребити једино ради остварења циљева наведених у члану 8 Европске конвенције за заштиту људских права ако је то у интересу националне и јавне безбедности или ради спречавања нереда или криминала.

Европски суд за људска права је заузео став да су посебне истражне технике, међу којима је и контролисана испорука, потребне уколико се жели постићи успех у сузбијању организованог криминала. У том смислу није забрањено вршење докзних радњи као што су: тајно праћење и снимање, прислушкивање, рачунарско претраживање података итд., али се сматра да нарушавање приватности мора бити нужно и сразмерно и под заштитом надлежних надзорних органа. Све ово нам говори да је основни циљ примене мере контролисане испоруке, супротстављање тешким облицима кривичних дела уз поштовање основних људских права и слобода.⁶⁰

IX ПРИМЕР КОНТРОЛИСАНЕ ИСПОРУКЕ У САВРЕМЕНОЈ ПРАКСИ

9.1. Контролисана испорука амфетамина у западној Европи

Године 2008. Од стране EUROJUST-а, EUROPOL-а, нордијског официра за везу и националних полиција Холандије, Шведске, Белгије, Немачке и Данске, успешно је реализована контролисана испорука велике количине амфетамина. У овој операцији, EUROJUST је ангажовао нордијског официра за везу у Хагу који је остарио сарадњу са полициским органима Шведске, Холандије и Белгије, док је сам координирао комуникацију између правосудних органа ових земаља. Циљ је био реализовање контролисане испоруке, откривања свих учесника у кријумчарењу, заплена и хапшење припадника криминалне групе. Координациони састанак са предсавницима Шведске, Данске, Немачке, Холандије, Белгије, EUROPOL-а и нордијског официра за везу, одржан је у седишту EUROJUST-а. Наиме, располагало се информацијом да се амфетамин налазе у једном складишту у Холандији, те је организована присмотра истих. Следећег дана нађена је велика количина амфетамина. Холандска полиција уградила је техничку опрему

---

⁶⁰ З. Скакавац, Т. Скакавац, *op cit*, стр. 42.

која је омогућила праћење активности осумњичених који су робу утоварили на камион и превезли је од Холандије, преко Белгије, Немачке и Данске до Шведске, све под непрекидном полицијском присмотром. Важни докази су прикупљени и седморо људи је ухапшено у Шведској током јула 2008. Године. Заплењено је близу 200 килограма амфетамина.⁶¹ (EUROJUST – Annual Report 2008: 31)

ЗАКЉУЧАК

Из овог рада видели смо да се посебне доказне радње користе у случајевима када редовне не дају довољно изгледа да ће се доћи до откривања и разјашњења кривичног дела организованог криминалитета, тероризма, корупције и других посебно тешких кривичних дела. Њиховом применом повећава се ефикасност кривичног гоњења, док се с друге стране задире у основна права лица према којима се примењује. Због тога је потребно поштовати међународне стандарде и законске процедуре примене посебних истражних радњи, како би се добили успешни резултати. Из тог разлога и државе морају да обезбеде ефикасну контролу и надзор ових радњи, како би се спречиле злоупотребе или свеле на минимум.⁶² За успешну реализацију ове специјалне истражне радње, држава мора захтевати правну помоћ других држава, и то државе крајње дестинације и транзитних држава. Можемо рећи да су услови и начин примене ове посебне доказне радње слично уређени у обухваћеним земљама. Свим земљама заједничко је то што ову посебну доказну радњу извршавају полицијски службеници на основу наредбе судије за претходни поступак или судије за истрагу, а ово на основу образложеног предлога јавног тужиоца. Докази прикупљени током спровођења ове радње биће уништени под надзором судије за претходни поступак, уколико јавни тужилац одустане од покретања поступка или су ти докази непотребни за вођење поступка. Даље, докази прикупљени овом доказном радњом, у бившим земљама СФРЈ се могу користити и ако се не односе на кривично дело обухваћено наредбом већ на неко друго кривично дело за које такође постоји могућност примене ове посебне истражне технике. Дакле, слично је регулисано и питање употребе

---

⁶¹ З. Скакавац, Т. Скакавац, Кривично процесна регулација посебних доказних радњи у Републици Србији и њихова примена у савременој пракси, стр. 55-56.

⁶² З. Скакавац, Т. Скакавац, *op cit.* стр. 61.

доказног материјала и случајног налаза. Оно што није исто у свим овим земљама је време трајања примене контролисана испорука, међутим, сва битна питања су скоро идентично регулисана. Такође, оно што је заједничко јесте то да се контролисана испорука примењује уз сагласност заинтересованих држава на основу начела узајамности и у складу са ратификованим међународним конвенцијама и билатералним и мултилатералним уговорима. Важно је напоменути и да вршењем ове специјалне истражне технике, припадници полиције и други овлашћени органи, не врше кривично дело, уколико ову технику спроводе на законом прописан начин.

ЛИТЕРАТУРА

1. Антонић Весна, Митровић Драган, Посебне истражне радње, Модул, Сарајево 2012;
2. Бејатовић Станко, Шкулић Милан, Илић Горан, Приручник за примену законика о кривичном поступку, Мисија ОЕБС-а у Србији;
3. Бошковић Мило, Скакавац Здравко, Организовани криминалитет - Карактеристике и појавни облици, Факултет за Правне и Пословне студије, Нови Сад;
4. Бугарски Татјана, Доказне радње у кривичном поступку, Правни факултет, Нови Сад 2014;
5. Вујић Драгана, Зимоњић Оливија, Употреба и значај ГПС уређаја у примјени посебних истражних радњи; у: Стручни чланак;
6. Вучинић Владимир, Организовани криминалитет, корупција и друга посебно тешка кривична дела доказивање, Пословни биро, Београд, 2015;
7. Глушчић Стјепан, Посебне доказне радње, Полиција и сигурност, број 3 Загреб;
8. Грубач Момчило, Организовани криминал у Србији као појава новијег времена; у: Борба против организованог криминала у Србији – Од постојећег законодавства до свеобухватног предлога реформи, Институт за упоредно право и УНИЦРИ, Београд 2008;
9. Делибашић Вељко, Прикривени иследник; у: Журнал за криминалистику и право;
10. Ђурђић Војислав, Кривично процесно право – Посебни део, Ниш 2006;
11. Ђурђић Војислав, Кривично процесно право – Посебни део, Ниш 2015;
12. Игњатовић Ђорђе, Организовани криминалитет Београд, Полицијска академија, Београд, 1998;
13. Илић Горан, Матић Бошковић Марина, Посебне мере тајног прикупљања података у кривичном поступку: Поглед из правосуђа, Посебне мере тајног прикупљања података – између закона и судске праксе, Београд 2015;
14. Илић Иван, Agent provocateur - yes or no?; у: Међународни научни скуп „Дани Арчибалда Рајса“, Тематски зборник радова међународног значаја; Криминалистичко-полицијска академија; Београд, 2011;

15. Јовић Војислав, Организовани криминалитет и његово сузбијање, Институт за упоредно право, Београд;
16. Кнежевић Саша, Кривично процесно право – Општи део, Ниш 2015;
17. Лукић Наталија, Сузбијање организованог криминалитета-Компаративни приступ, Правни факултет Универзитета у Београду, 2014;
18. Лукић Татјана, Доказне радње у кривичном поступку, Правни факултет, Нови Сад, 2011;
19. Јовић Миодраг, Ратни злочини у међународном кривичном законодавству; у: Правне теме, година 3, број 5;
20. Минић Александра, Специфичности кривично правног процесуирања кривичних дела организованог криминала; у: Билтен Окружног суда у Београду, бр.78, Београд 2008;
21. Младенов Маријана, Заштита права на приватност у пракси Европског суда за људска права; у: Зборник радова Правног факултета у Новом Саду, 3/2013;
22. Николић Гордана, Томовић Миращ, Тајни надзор комуникације-Законска регулатива и нека спорна питања; у: Европске интеграције: Правда, слобода и безбедност; Криминалистичко-полицијска академија, Фондација „Ханс Зајдел“, Београд, 2016;
23. Нинчић Жељко, Контролисана испорука као метод супротстављања организованом криминалу; у: Безбједност-Полиција-Грађани;
24. Попара Вељко, Специфичности поступања јединица за опсервацију приликом реализације контролисане испоруке дроге; у: БЕЗБЕДНОСТ Часопис Министарства унутрашњих послова Републике Србије, Београд 1/2010;
25. Радисављевић Миљко, Ћетковић Предраг, Посебне доказне радње у тужилачкој истрази у Србији; у: Тужилачка истрага регионална кривичнопроцесна законодавства и искуства у примени, Мисија ОЕБС-а у Србији, Београд 2014;
26. Савић Деан, Језерник Дејан, Павичић Томислав, Хитрец Зоран, Бертина Марио, Примјена посебних доказних радњи према непознатим особама; у: Полиција и сигурност, Загреб 2013;
27. Симоновић Бранислав, Криминалистика, Правни факултет, Институт за правне и друштвене науке, Крагујевац, 2012;

28. Скакавац Здравко, Татјана Скакавац, Кривично процесна регулација посебних доказних радњи у Републици Србији и њихова примена у савременој пракси, Civitas 2017;
29. Субошић Дане, Организација и послови полиције, Криминалистичко-полицијска академија, Београд 2010;
30. Цветковић Драган, Макроорганизација Министарства Унутрашњих послова Републике Србије; у: Journal of criminalistics and law; Журнал за криминалистику и право;
31. Цветковић Милош, Благојевић Душан, Одговор државе на савремени транснационални организовани криминал; у: Супротстављање савременом организованом криминалу и тероризму, Криминалистичко - полицијска академија, Београд 2013;
32. Шкулић Милан, Основне новине у кривичном процесном праву Србије, Нови законик о кривичном поступку из 2011. године, Београд 2013;
33. Шкулић Милан, Посебне доказне радње; у: Ревивија за криминологију и кривично право, Српско удружење за кривичноправну теорију и праксу и Институт за криминолошка и социолошка истраживања у Београду, Београд, 2016;

ПРАВНИ ПРОПИСИ

1. Законик о кривичном поступку, Службени гласник РС бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014;
2. Законик о кривичном поступку Републике Црне Горе, Службени лист бр. 57/9;
3. Закон о кривичном поступку Републике БиХ, Службени гласник, бр 3/2003, 32/2003 – испр, 36/2003, 26/2004, 63/2004, 13/2005, 48/2005, 46/2006, 29/2007, 53/2007, 58/2008, 12/2009, 16/2009, 53/2009 - др. закон, 93/2009, 72/2013;
4. Закон о кривичном поступку Републике Хрватске, Службени гласник, бр. 145/13;
5. Закон о кривичном поступку Републике Македоније, Службени гласник бр. 47/2004;

6. Правилник о начину провођења посебних доказних радњи, Народне новине, Загреб 2009;
7. Закон о пружању међународне помоћи у кривичним стварима , „Службени гласник РС“, број 20/2009;
8. Сл.гласник РС“, бр.42/2002, 27/2003, 39/2003, 67/2003, 29/2004, 58/2004, - др. закон, 45/2005, 61/2005, 72/2009, 72/2011, - др. закон и 32/2013;
9. Закон о организацији и надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, корупције и других посебно тешких кривичних дела („Сл.гласник РС“, бр. 42/2002, 27,2003, 39/2003, 67/2003, 29/2004, 58/2004, - др.закон, 45/2005, 61/2005, 72/2009, 72/2011 и др.закон и 32/2013);
10. Закон о полицији („Сл. гласник РС“, 6/2016);

ИНТЕРНЕТ ИЗВОРИ

1. Институт за право и финансије, преузето: 10.09.2018. <http://ipf.rs/organizovani-kriminal/>
2. Служба за борбу против организованог криминала, МУП РС, преузето: 20.08.2018. http://www.mup.gov.rs/cms_lat/UKP.nsf/sbpok.h?Open page

САЖЕТАК

КОНТРОЛИСАНА ИСПОРУКА КАО ПОСЕБНА ДОКАЗНА РАДЊА

Рад се заснива на теоријском истраживању контролисане испоруке у нашем законодавству са упоредним приказом ове посебне доказне радње у законодавству бивших југословенских република. У раду су приказани појам, врсте и примена посебних доказних радњи, кривична дела за која се примењују ове радње, са освртом на контролисану испоруку. Говорили смо и о субјектима спровођења контролисане испоруке и о међународној сарадњи у њеној примени, са освртом на заштиту и поштовање права на приватност. Посебне доказне радње представљају мере тајног прикупљања података о најтежим облицима криминалитета, где спадају организованом криминал, корупција, „праће новца” и други финансијски деликати, трговина наркотицима, трговина људима, кријумчарење оружја, дрога, возила и друга тешка кривична дела. Да би се дошло до прикупљања доказа и откривања и разјашњења оваквих кривичних дела, користе се тајне операције које се спроводе без знања лица према којима се примењују, уз примену адекватних техничких средстава којима се прикупљају сазнања и подаци о организованој криминалној делатности и оне имају доказну вредност на суду. Ове мере захватају приватну, заштићену сферу живота и као такве ограничавају одређена људска права и слободе, пре свега право на приватност, лични и породични живот и тајност дописивања и других облика општења, што може довести до различитих злоупотреба. Једна од предвиђених посебних доказних радњи, која је и предмет овог рада, јесте контролисана испорука. Радња се спроводи по наредби Републичког јавног тужиоца, Јавног тужиоца за организовани криминал или Јавног тужиоца за ратне злочине, а спроводе је полицијски службеници или други орган који одреди јавни тужилац посебне надлежности, након чега они подносе детаљан извештај јавном тужиоцу. Ова мера се спроводи на основу принципа узајамности. Озбиљан приступ у процесу прикупљања података, адекватно ангажовање оперативаца криминалистичке полиције на терену и размена информација са полицијама земаља у окружењу и шире, представљају основ за успешну реализацију плана сузбијања организованог криминалитета.

Кључне речи: посебне доказне радње, кривична дела, организовани криминалитет, контролисана испорука.

SUMMARY

CONTROLLED DELIVERY AS A SPECIAL EXHIBIT

The paper is based on the theoretical research of controlled delivery in our legislation with a comparative presentation of this special exhibit in the legislation of the former Yugoslav republics. The paper presents the concept, types and application of special evidence, the criminal acts for which these actions are applied, with a focus on controlled delivery. We also talked about subjects of controlled delivery and international cooperation in its implementation, with a view to protecting and respecting the right to privacy. Special evidence actions are measures of secret collection of the most serious forms of crime, including organized crime, corruption, money laundering and other financial delicts, drug trafficking, trafficking in human beings, drugs, vehicles and other serious crimes. In order to collect evidence and detect and clarify such criminal offenses, secret operations are carried out without the knowledge of the persons to whom they are applied, with the application of adequate technical means for gathering knowledge and data on organized criminal activity and they have probative value in court. These measures involve a private, protected sphere of life and as such limit certain human rights and freedoms, first of all the right to privacy, personal and family life, and the secrecy of correspondence and other forms of communication, which can lead to various abuses. One of the envisaged special exhibits, which is the subject of this work, is controlled delivery. The action is carried out on the orders of the Republic Public Prosecutor, the Public Prosecutor for Organized Crime or the Public War Crimes Prosecutor, and the guards are police officers or other body appointed by the public prosecutor of special jurisdiction, after which they submit a detailed report to the public prosecutor. This measure is implemented on the basis of the principle of reciprocity. A serious approach to the data collection process, adequate engagement of criminal intelligence officers on the ground, and the exchange of information with the police of countries in the region and beyond are a basis for the successful implementation of the organized crime control plan.

Key words: special evidence, crimes, organized crime, controlled delivery.

БИОГРАФИЈА

Кандидат Ивана Ђирић рођена је 07.05.1992. године у Лесковцу. Завршила је Основну школу „Вук Караџић“ 2007. године, а потом је уписала Економску школу „Ђука Динић“ у Лесковцу – смер правни техничар, коју је завршила 2011. године. Дипломирала је на Правном факултету Универзитета у Нишу 2017. године. Школске 2017/2018 године уписала је мастер студије на Правном факултету Универзитета у Нишу, на смеру унутрашњих послова. Тренутно обавља приправнички стаж у адвокатској канцеларији у Лесковцу, почев од октобра 2017. године. Одлично познаје рад на рачунару, говори енглески језик, а служи се и шпанским језиком.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Ивана Ћирић

Наслов мастер рада: „Контролисана испорука као посебна доказна радња“

Ментор: Проф. др Саша Кнежевић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предала Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да овај мастер рад, под насловом „Контролисана испорука као посебна доказна радња“ пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- представља резултат сопственог истраживачког рада;
- није у целини, нити у деловима са моје стране пријављиван за одбрану на другим факултетима или универзитетима;
- не крши ауторска права или интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу.

Аутор мастер рада: Ивана Ћирић

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____